

INNOVATION AND SCIENTIFIC DEVELOPMENTS: THE CONTENT ANALYSIS OF TURKISH GEOGRAPHY DISCUSSION LIST (COGRAFYA) (1997-2012)

Yenilik ve Bilimsel Gelişme: Türk Coğrafya Tartışma Listesinin (cografya) İçerik Analizi (1997-2012)

Yılmaz ARI¹

Öz

Bu çalışma, 1997-2012 yılları arasındaki 15 yıllık dönemde Türkiye’de coğrafi bilgiyi tartışma ve yayma konusunda önemli bir işlev görmüş olan Türk Coğrafya Tartışma Listesi’nde (TCTL) ortaya konulan iletişimin içerik analizini yapmayı amaçlamaktadır. TCTL bir e-posta tartışma listesi olarak yazar tarafından 1997’de doktora çalışmaları sırasında A.B.D’ de kurulmuştur. TCTL’de yaklaşık 4000 e-posta mesajı paylaşılmış ve liste, akademik coğrafya konularının yoğun bir şekilde tartışıldığı bir sanal ortam sağlamıştır. O nedenle TCTL’nin o dönemde üstlendiği tarihi misyona vurgu yapılmaya gereği duyulmuştur. Bu amaçla listenin tarafımızdan tutulan 15 yıllık arşivi incelenmiş, ana tartışma alanları kategorize edilmiş, içerik analizi yapılarak bilişsel boyutu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sonuçlar, TCTL’de 15 yıl boyunca coğrafyanın birçok konusunun tartışıldığını, batıdaki birçok yeni kavram, düşünce ve terimin bu liste aracılığı ile geniş kitlelere yayıldığını; ancak tartışmaların, akademiye ilişkin güç ilişkileri ve oturmuş gelenekler nedeniyle zaman zaman kısıtlandığını göstermiştir. Yurtdışı tecrübeliler ve Türkiye’deki genç akademisyenler daha yoğun bir katılımı teorik, metodolojik ve teknolojik zayıflık ve kurumsallaşma sorunlarına odaklanırken, diğerleri tartışmalara katılmakta daha temkinli bir pozisyon alarak daha çok okullardaki ders saatleri sayısı, mesleki tanınırlılık, coğrafyacıların istihdamı ve kurumsal temsiliyet sorunlarını dile getirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Türk Coğrafya Tarihi, Türk Coğrafya Tartışma Listesi, Elektronik Tartışma Listeleri, Teknoloji ve Coğrafya

Abstract

This paper aims at analyzing the content of Turkish Geography Discussion List (TGDL) which was an electronic e-mail list that functioned between 1997 and 2012 and completed an important mission as the medium of the diffusion of new geographic information and ideas. The TGDL was established by the author in the United States. Some 4000 e-mail messages were exchanged through the list and geographical ideas were discussed intensely for the first time. Therefore, it is necessary to portray the historical mission of the List that is more evident today. For that purpose, the list archive was analyzed, the main discussion areas were categorized and a content analysis was performed to identify the cognitive dimension of the list. The results show that many topics, new concepts, ideas and terms in geography were heard for the first time by Turkish geographers through the list during the 15 year period. Members with overseas experience and young members talked more about theoretical, institutional, methodological and technological issues while the others took a more cautious position and talked more about representation, class hours in schools, and employability issues.

Keywords: History of Turkish Geography, Turkish Geography Discussion List, Electronic Discussion Lists, Technology and Geography

¹ Prof. Dr., Bandırma Onyedi Eylül University, Faculty of Human and Social Sciences, Department of Geography, 10200, Bandırma/Balıkesir, TURKEY., <https://orcid.org/0000-0001-7735-7890>, yari@bandirma.edu.tr

GİRİŞ

Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra gelişmeye başlayan bilgisayar ve bağlı dijital teknolojiler muhtemelen coğrafya disiplini etkilediği kadar başka hiçbir akademik disiplini etkilememiştir. Hatta bazı çalışmalarda, bütün tarihi boyunca başka hiçbir gelişmenin bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler kadar coğrafyayı etkilemediği iddia edilmiştir (Sui ve Morrill, 2004; Brunn, Cutter ve Harrington, 2004). 1950'lerde sayısal devrimle başlayan bu etkileme, dijital haritaların üretimi, mekansal veri setlerinin oluşturulması, Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS), Uzaktan Algılama (UA), Küresel Konumlandırma Sistemi (KKS), Dijital Yükseklik Modelleri, simülasyonlar, mekansal istatistik gibi yeni teknik ve teknolojilerin kullanımı ile oldukça yoğunlaşmıştır. Coğrafi bilginin dijital olarak hem üretilmesi, hem saklanması hem de kullanılmasına olanak sağlayan bu gelişmelerin coğrafyada bir "dijital dönüş" sebep olduğu da iddia edilmektedir (Ash, Kitchin ve Leszczynski, 2018). Bunun nedeni coğrafyanın entelektüel birikimi olan çıktılarının üretiminin her aşamasının artık dijital olarak yapılıyor olması ile ilgilidir. Elektronik teknolojiler bir yandan coğrafi çıktılarının üretilmesinde önemli bir rol oynarken diğer yandan bu yeni çıktılarının ve bunlarla birlikte gelişen perspektif ve düşünme biçimlerinin yaygınlaştırılmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Bu yaygınlaştırmanın internet, elektronik haber bültenleri, haber grupları, mobil iletişim araçları, sosyal medya araçları gibi çeşitli araçları vardır. Bu araçların en önemlilerinden biri olan elektronik tartışma listeleri de (ETL), 1980'lerin sonlarından beri diğer birçok disiplinde olduğu gibi coğrafyacıların da yaygınca kullandığı bir araçtır (Hürsena ve Özdamli, 2011; Debbagh ve Kitsantas, 2012; Chang, 2016).

ETL'ler daha önce çok yavaş yayılma hızına sahip bilginin çok daha hızlı yayılmasına neden olan, kullanımı kolay, istenilen kadar zaman ayrılabilen, katılımın gönüllü olduğu, mesleki alanda kendini geliştirmek ve yeni gelişmeleri takip etmek isteyen herkesin kullanabileceği oldukça pratik bir araçtır. Coğrafyacılar da ilk ortaya çıktığı zamandan beri bu yolu kullanmaya başlamışlardır ve coğrafya ve alt dalları ile ilgili kurulan binlerce ETL'ler farklı ülkelerde coğrafi bilgi ve düşüncelerin yayılmasında önemli rol oynamıştır. Bu listelerin fonksiyonları ve bilimsel bilgiyi yaymadaki rolü 1990'ların başından beri akademik çalışmalara da konu olmuştur. Bu anlamda mesela Brunn, Husso, Kokkonen ve Pyyhtia, bir çalışmalarında (1997) GEOGRAPH isimli tartışma listesinin üyelerinin dağılışı ve mesaj gönderme alışkanlıkları üzerinde durmuşken, başka bir çalışmalarında (1999) listenin akademisyenleri, yeni bilgi ve gelişmelerden haberdar etmede önemli bir araç olduğu sonucuna varmışlardır. Chen ve Xu (1999) coğrafyacılar için İnternet kaynaklarını ele aldıkları çalışmalarında ETL'lerin coğrafyacılar için önemli bir bilimsel iletişim fonksiyonunu yerine getirdiğini tespit etmiştir. Livingstone (1997) ise Geognet tartışma listesi örneği ile ETL'lerin İngiltere'de yüksek öğretimde kullanımını ele aldığı kısa notta, bu listenin İngiltere hükümeti tarafından 1996'da kurulduğunu, kısa zamanda İngiltere'deki coğrafyacıların iletişim kurduğu en büyük forum haline geldiğini ve düşüncelerin hızlıca yayılmasında ve coğrafyacıların kendilerini geliştirmesinde önemli bir fonksiyonu olduğunu ifade etmiştir. Kısa adı coğrafya olan Türk Coğrafya Tartışma Listesi de (TCTL) 1997'de, Batı'daki coğrafya tartışma listeleriyle neredeyse eş zamanlı olarak kurulmuş; 15 yıl boyunca coğrafi düşüncelerin, yeni gelişmelerin ve disiplini ilgilendiren haberlerin Türkçe olarak paylaşıldığı bir platform olmuştur.

TCTL hakkında daha önce Liverpool Hope Üniversitesi tarafından koordine edilen Herodot Yüksek Öğretimde Ağlar projesi kapsamında 2007 yılında Stockholm'de bir sözlü bildiri sunulmuştu (Ari, 2007). Listenin o dönemdeki durumu hakkında kısa bir değerlendirme içeren yayınlanmamış o çalışmadan sonra, şimdi ilk kez bu çalışmada listenin tamamı ile ilgili bir içerik analizine yer verilmektedir. TCTL'nin tam olarak ne olduğu, neden kurulduğu, o ortamda nelerin konuşulduğu ve daha sonraki gelişmelere kaynaklık eden ne tür görüşlerin paylaşıldığının ayrı bir çalışmada ele alınması gereği açıktır.

Aslında bu makaleyi yazmaya neden olan olaylar dizisinin, 1994 yılının bir Ağustos ayında A.B.D' nin Teksas eyaletinde lisansüstü eğitime başlamamız dolayısı ile tertip edilen bir tanışma toplantısında başladığını çok daha sonra fark ettik. Oraya devlet bursu ile bölgesel coğrafya alanında lisansüstü eğitimi yapmak üzere gönderilmiştik. O akşamki etkinlikte yeni tanıştığımız herkes, doğal olarak oraya neden gittiğimi ve ne çalışmak istediğimi soruyordu. Bölgesel coğrafya cevabı alan herkesin yüzünde garip bir ifade vardı. Sonunda neden böyle tepki verdiklerini sordum ve etkinliğe katılan Amerikalı bir öğretim üyesinin verdiği cevap bizi günlerce uykusuz bırakmıştı. O öğretim üyesinin dediğine göre A.B.D' de bölgesel coğrafya anabilim dalları İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kapatılmıştı. Dolayısı ile o başlık altında bir çalışma da yapılamazdı. Bu olay, oradaki coğrafya anlayışı ile Türkiye'deki lisans eğitimimiz sırasında edindiğimiz coğrafya anlayışı arasındaki derin farkları anlamaya başladığımız ilk olaydı. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarımız devam ettikçe iki ülkede coğrafya biliminin çok farklı yönlerde geliştiğini, aralarında konu, felsefi yaklaşımlar ve metodoloji bakımından derin farklar olduğunu anladık. Temelde bu farklar Amerikan coğrafyasının bölgesel anlayışı 1950'lerde terk etmiş olması, yine o yıllarda önce kendini çok baskın şekilde hissettiren sayısal devrim, 1970'lerin başından itibaren de çevresel devrim, davranışsal coğrafya ve post-modern, post-yapısalcı coğrafyaların ortaya çıkışı, yeni teknik ve teknolojilerin etkin kullanımı gibi akımların varlığı; buna rağmen Türk coğrafyasının geçen yüzyılın başından sonuna kadar neredeyse hiç değişmeden bölgesel, çevresel determinist ve tasviri bir karakter arz etmesiydi. Hem Amerikan coğrafyasının bu değişen karakteri üzerine (Ari, 2002; 2005; 2017; 2018; Ari ve Köse, 2005; Kaya, 2005; 2008; 2010; Karabulut, 2005; 2012; 2013) hem de Türk coğrafyasının bu değişmeyen karakteri üzerine Türkçe literatürde çok sayıda

akademik çalışma yayınlanmıştır (Yavan, 2005a; 2005b; 2012; 2014; Tuysuz ve Yavan, 2012; Perouse, 2012; Anlı, 2016; 2017; Bekaroğlu ve Yavan, 2018; Yavan ve Kurtar Anlı, 2018; Özgür, 2018).

O dönem devlet bursu ile yurtdışına giden arkadaşlarımızla birlikte bu derin farkları görüp, bir yandan kendi altyapı eksikliklerimizi gidermeye çalışırken, bir yandan da geldiğimiz kaynağa bu yeni gelişmeler hakkında bilgi verme ve belki de eksiklikleri giderme konusunda bir uyarıda bulunmayı bir görev olarak kabul ettik. İlk yıllarda mektuplarla bazı meslektaşlarımızla haberleşerek orada gördüğümüz farklılıkları anlatmaya çalıştık. Ancak kısa zaman içerisinde 1990'lı yılların ortalarından sonra Türkiye'de e-posta kullanımının başlaması ile bu iletişimler e-posta üzerinden yapılmaya başlandı. 1997 yılında katıldığımız, o zamanki adıyla Association of American Geographer'ın (AAG), Dallas'da yapılan Güneybatı Kolu toplantısında, bu dernek çatısı altındaki bütün uzmanlık gruplarının iletişimlerini e-posta listeleri üzerinden yaptığını görmemiz bizi, Türk coğrafyası için de böyle bir şey yapabileceğimiz fikrine götürdü. O dönem lisansüstü eğitimlerini Türkiye dışında yapanlarla e-posta üzerinden olan bireysel iletişimlerimizde, benzer tecrübeleri onların da yaşadığını görüyorduk. Austin'e dönünce The University of Texas at Austin Bilgi İşlem Dairesi ile görüşerek böyle bir e-posta platformuna bir ücret karşılığı sunucu sağlayabileceklerini belirtmeleri üzerine, hemen Türk Coğrafya Tartışma Listesi (TCTL) ya da kısa adı coğrafya olan bir e-posta tartışma platformu kurduk. Liste 18 Nisan 1997'de üyelere gönderilen şu duyuru mesajı ile kurulmuştur:

"Türk Coğrafya Tartışma Listesi'ne hoş geldiniz! Bu tartışma listesinin amacı Türk Coğrafyacılar arasında iletişim kurmak ve fikir alış-verişini desteklemek; değişik ülkelerdeki Türk coğrafyacılarını bir forumda buluşturarak akademik tartışma ortamı sağlamak; coğrafyanın değişik ülkelerdeki gelişimini beraberce takip ve tetkik etme imkanı sağlamak ve teknolojinin imkanlarını kullanarak coğrafyacılar arasında bilgi ve fikir akışı gerçekleştirmektir. Bu amaçlara ulaşmak oldukça zor olmakla beraber, beraberce böyle bir forumda problemlerimizi/fikirlerimizi tartışma/paylaşma düşüncesi bu girişimi başlattı...Listeye gönderilen mesajlar "public" tir, bilimsel amaçlar için kullanılabilir...Listenin dili Türkçedir...'coğrafya'nın hepimize hayırlı olmasını temenni ediyorum."

Liste, kuruluş tarihi olan 1997'den 2002 yılı Ocak ayına kadar The University of Texas at Austin'deki sunucu bilgisayar (Listserv) yazılımı üzerinden (cografya@mcfeeley.cc.utexas.edu) adresi ile çalışmaya devam etmiştir. Oradaki lisansüstü çalışmalarımızı bitirerek Türkiye'ye dönmemiz üzerine TCTL, Yahoo'nun grup iletişimleri için bir hizmeti olan Yahoo Gruplar platformuna taşınmıştır (cografya@yahoogroups.com) ve liste 2012 yılına kadarki 10 yıllık sürede bu platform üzerinden çalışmaya devam etmiştir. Kuruluşundan sonra ilk 1-2 yıl daha çok Batıda lisansüstü eğitim almakta olan lisansüstü öğrencilerin üye olduğu grup, Türkiye'de e-posta kullanımının yaygınlaşması ile geniş kitlelere ulaşmıştır. Üye sayısı 2003 yılında 121'e, 2004 sonunda da 300'ün üzerine çıkan liste, Türkiye'de neredeyse her coğrafya ve coğrafya öğretmenliği bölümünden üyelerin olduğu bir grup halini almıştır. Listeye gönderilen mesajlar 04.03.2007 tarihine kadar herhangi bir kontrole tabii tutulmadan doğrudan dağıtılmıştır. Yani bu tarihe kadar liste "unmoderated" olarak çalışmaya devam etti. Ancak bu tarihten sonra, hem liste konusu ile ilgili olmayan mesajları, hem de listenin genel kurallarını dikkate almayan mesajları kontrol ederek, daha nitelikli bir tartışma ortamı sağlayabilme adına liste "moderated" bir listeye dönüştürülmüştür. Bu tarihten sonra listeye gönderilen her mesaj, liste moderatörü olarak tarafımızdan uygunluk açısından kontrol edildikten sonra listeye gönderilmiştir. Böylece çok sayıdaki ilgisiz ve anlamsız mesajın üyelerin mesaj kutusuna düşmesi önlenmiştir.

Aktif olarak kaldığı yaklaşık 15 yıl boyunca listede 4000'den fazla mesaj paylaşılmıştır. Liste, üstlenmiş olduğu tarihi misyonu 15 Haziran 2012'de Coğrafyacılar Derneği'nin kuruluşunu, o tarihte listeye üye olan 336 üyesine ilan eden bir mesajla tamamlamış ve bu misyonu yeni ortam ve kuruluşlara devretmiş olarak faaliyetlerini sonlandırmıştır. Faaliyetlerinin sonlanmasından 6 yıl sonra Özgür (2018; 163) listenin üstlendiği misyonu şu sözlerle ifade etmiştir:

"Böylece de söz konusu sanal platform, akademik bir etkileşim zemininin ve değişim talebinin dillendirilmesi için kamusal bir temsil alanının yaratılmasına katkıda bulunmuştur. Enformel iletişim ve tartışma platformu, kurulduğu dönemde uluslararası öğrenci olan bazı beşeri coğrafyacılar için bir örgütlenme alanı olduğu kadar aynı zamanda bir sosyal havale (social remittance) aracı işlevi de görmüştür."

Coğrafyacılar Derneği'nin 15 Haziran 2012 yılında kuruluşundan sonra değişen teknolojinin doğal bir sonucu olarak TCTL yerini Coğrafyacılar Derneği Facebook Grubu'na bırakmıştır ve tartışma ve iletişim bu ortamda devam etmiştir. Ancak 2012 sonrasındaki gelişmeleri değerlendirmek bu çalışmanın konusu değildir.

TCTL, Türk coğrafyasında geniş kitlelerin birbiri ile iletişim kurduğu, yeni gelişmeler ile teknolojik ilerlemeleri paylaştığı ve değişik konularda fikir alış-verişini yaptığı ilk sanal tartışma listesidir. Daha sonraki yıllarda aynı amaca hizmet eden başka listeler de kurulmuştur. Ancak o listelerin kuruluş tarihleri TCTL'den 6 yıl sonra, 2003'te başlamıştır. Dolayısı ile TCTL kuruluşundan sonraki 6 yıl boyunca coğrafyacıların iletişim içerisinde olduğu tek sanal platform olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Hatta bir coğrafya derneğinin de temsilcisi pozisyonundaki bir üyenin, listeye gönderdiği toplam mesaj sayısının 133 olduğu düşünülürse, listenin bir dönem bu derneğin de sesini duyurduğu bir platform gibi işlev gördüğü sonucuna varılabilir.

Mademki bu liste genelde Türk coğrafyasındaki önemli bir değişimin başlangıcını işaret etmektedir, o halde listenin akademik bir çalışmaya konu edilmesi ve tarihi süreç içerisinde oynadığı rolün açığa çıkarılması gerekmektedir. Listede en çok konuşulan konular ve kavramlar nelerdi? Acaba TCTL’de değişimi ve yenileşmeyi önemli bir konu olarak işleyenlerin temel tezleri nelerdi? Listedeki aktif katılımcılar ve sessiz takipçiler hangi özelliklerdeki üyelerdi? Liste aracılığı ile dile getirilen değişim taleplerine verilen tepkiler nelerdi? Listede dile getirilen değişim talepleri, aradan geçen sürede ne ölçüde gerçekleşti? Sonuçta bu listede tartışılan konu ve olayların Türk coğrafyasında yaşanan gelişmelerle bir ilgisi var mıdır?

Bu çalışmada yukarıdaki araştırma sorularına cevap vermek için öncelikle elektronik iletişimin ortaya çıkışı, gelişimi ve akademik faaliyetler için kullanımını konu alan literatür değerlendirilerek kullanılacak kavramsal çerçeve belirlenmiştir. Daha sonra makalede kullanılan veri ve yöntemle yer verilmiştir. Bu bölümde TCTL’nin verisi tarif edilerek, içerik analizinin nasıl yapılacağı izah edilmiştir. Takip eden bölümde farklı yöntemlerle TCTL’nin içerik analizi yapılmıştır. Bu bölümde liste ile ilgili tanımlayıcı istatistikler ile TCTL’nin içeriğinden, listenin karakteristik özelliklerini yansıttığı düşünülen mesaj örneklerine yer verilmiştir. Daha sonra listede dile getirilen görüşlerin zamanla nasıl liste dışına taşarak, eyleme dönüştüğünü anlatan bir bölüme yer verilmiştir. Sonuç bölümü ise makalenin temel bulgularına vurgu yaparak, bu bulguların ne anlama gelebileceğine değinmektedir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

TCTL’deki tartışmaları analiz ederken iki farklı yaklaşım benimsenmiştir. Bunlardan birincisi bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ve bu gelişmelerin bilimsel bilgiyi yaymadaki rolü üzerinedir. Elektronik ortamda tartışma imkanı sağlayan ve TCTL’nin de ilk kuruluşunda kullandığı yazılım olan LISTSERV, o zamanlar Paris’te Ecole Centrale Paris’de lisansüstü öğrencisi olan İsveç’li Eric Thomas tarafından 1986’da geliştirilmiştir (Beaulieu ve Hoybye, 2011). E-posta tartışma listelerinin yaygınlaşması ise 1990’ların başında İnternet ve e-posta teknolojilerinin yaygınlaşması ile ilgilidir. Diğer taraftan liste, sonuçta bir fikir alış-verişi platformuydu ve bir takım yeni gelişmeler, düşünceler ve yeniliklerin yayılması liste aracılığı ile oluyordu. Her yayılma süreci gibi bu tür yayılma sürecinin de kendi dinamikleri vardı ve bilimsel gelişmeler ve değişimler karşısında insanların farklı tutum alması doğaldı ve TCTL de bundan muaf değildi.

Elektronik Tartışma Listeleri (ETL) de bir bilgisayar ve internet destekli iletişim yolu olarak elde edilen yeni bilgi, sonuç ve düşüncelerin paylaşılması ve yayılmasında son 20-25 yılda çok önemli bir rol oynamıştır. Artık bireylerin bu yeni gelişmelerden haberdar olmak için büyük bir çaba sarf etmelerine gerek yoktur. Bir tartışma listesine üye olmak, bir alandaki bütün yenilik ve gelişmeleri o kişinin kişisel bilgisayarına getirmektedir. Bu tartışma listeleri fikir alış-verişi yapmak, teorik ve pratik konuları tartışmak, bir gündem oluşturmak isteyen ya da belli bir ihtiyacı için çözümler arayan bireylerin üye olduğu elektronik bültenler olarak tanımlanabilirler. Diğer bilgi teknolojileri ile birlikte ETL’ler bilgiyi kolayca, ucuz ve hızlıca internet bağlantısına sahip bilgisayar, tablet ya da cep telefonları gibi mobil araç sahiplerine ulaştırarak bilgiyi yayma kapasitesini olağanüstü arttırmışlardır (Gould, 1998; Porter, 2004).

1990’lardan sonra bilimsel gelişme ve yeni teknoloji sayesinde elde edilen bilgiler ve fikirlerin kolay ve ucuz olarak yayılması için tüm dünyada on binlerce tartışma listesi kurulmuştur. Bu listeler genellikle ortak ilgiye sahip meslektaşlar arasında anlamlı bilgi ve fikir alış veriş için kurulmuştur. Listelere katılma ya da ayrılma ancak bilinçli bir tercih ile olabilmektedir. Katılımcılardan bazıları normal hayatta olduğu gibi konuşmaları domine ederken, bazıları da tartışmaları izlemekle yetinebilir. Bu yüzden tartışma listeleri sanal bir mekan sağlayan, anlamlı ve eğitici fikir alış veriş yapmak isteyen birçok kişinin rağbet ettiği ortamlardır (Worth ve Patrick, 1997; Hanna ve deNooy, 2003). Hammond’a göre (1998) ETL’ler profesyonel gelişme için üç önemli işlev görür. Bunlardan birincisi profesyonel gelişme ve meslektaşlar ile fikir alış verişine imkan sağlar; ikincisi birçok kuruluşa bilgi üretme, elde etme ya da bilgiyi özümleme yolları sunar; üçüncüsü ise profesyonellerin güncel bilgiye hızlıca erişme ve bu sayede yeni sorunlara esnek çözümler üretebilmesi için bir araç sunar. O nedenle kendini geliştirmek isteyen akademisyenler ve diğer profesyoneller için ETL’ler bir anlamda hizmet içi eğitim işlevi görerek önemli bir fonksiyonu yerine getirir.

Ancak ETL’lerdeki tartışmalar problemsiz değildir çünkü buralara anlamlı şekilde bir katılım sağlamak oldukça zordur. Katılım gönüllü olduğu için bazı üyeler tartışmaları domine ederken bazıları sadece kendi ihtiyaçları için gerekli bilgileri alır, ancak asla katkı yapmazlar. Bu sessiz kesimin varlığı bazen tüm liste üyelerinin katılımını gerektiren durumlarda uygun bir davranış biçimi olmayabilir. Ayrıca ETL’lerdeki metin temelli iletişim, mesela haritaların tartışılmasını gerektiren bazı durumlar için uygun olmayabilir. Asıl önemlisi ise ETL’ler bazen yanlış anlamalara, incitme ve gücenmelere sebep olduğu gibi, bazen de sosyal ayrılıklara ya da bölünmelere de yol açabilir (Watts, Nugroho ve Lea, 2003; McTavish, Pingree, Hawkins ve Gustafson, 2003).

ETL’ler 1990’ların başlarından itibaren akademik dünyada da çok kullanılan bir iletişim aracı olduğu için doğal olarak bunları değerlendiren akademik çalışmalar da yapılmıştır. Ancak bu listelerdeki tartışmaları analiz etmenin belli

zorlukları vardır (Fahy, 2001; Steven, Greenlaw ve DeLoach, 2003). Yine de çok sayıdaki çalışma farklı metotlar kullanarak ETL'leri analiz etmiştir (Henri, 1992; Kanuka ve Anderson, 1998; Rourke, Garrison ve Archer, 1999; Fahy, Crawford, Ally, Cookson, Keller ve Prosseri, 2000; Hew ve Cheung, 2003; Hara, Bonk ve Angeli, 2000). Kuperman (2006) bibliyometrik analiz yöntemini kullanarak ETL'lerin verimliliğini ölçmüştür. Başka çalışmalarda ise pediatri ve diğer tıp ETL'leri profesyonel tavsiye verme konusundaki güvenilirliği; anestezi ve kritik bakım listelerini de kaliteleri açısından incelenmiştir (Hernandez-Borges, Pareras ve Jimenez, 1997; Hernandez-Borges, Macias ve Torres, 1998). Chen ve Xu (1999) ise coğrafyacılar için İnternet kaynaklarını ele aldıkları çalışmalarında ETL'lerin coğrafyacılar için önemli bir bilimsel iletişim fonksiyonunu yerine getirdiğini tespit etmiştir. Bazı başka çalışmalar ise ETL'lerin eğitim fonksiyonu ve sınıflarda kullanılabilirliği üzerinde durmuşlardır ve ETL'lerin geleneksel öğretim yöntemlerine yeni boyutlar eklediğini ortaya koymuşlardır (Snyder, 2008; MacKinnon, Aylward ve Bellefontaine, 2006; Clark, 2008; Greenlaw ve DeLoach, 2003; Hana ve deNooy, 2003). Bertera ve Littlefield (2003) ise ETL'lerde mesaj paylaşma davranışı ve "sessiz"lerin durumunu incelemiştir.

TCTL'nin de yukarıdaki çalışmalarda incelenen listelere benzer şekilde, bilimsel düşüncedeki gelişmeleri yayma gibi genel bir amaca ve Türk coğrafyasının uzun süre değişmeyen bölgeselci karakterini değiştirmeye çalışma gibi özel bir amaca hizmet ettiği, listeye gönderilen yüzlerce mesajdan anlaşılmaktadır. TCTL'ye gönderilen mesajların uzun dönemli analizi bir eğilimi açıkça ortaya koymaktadır. Lisansüstü eğitimi yurtdışında yapan ya da kariyerinin bir noktasında yurtdışı tecrübesi yaşamış bazı coğrafyacılar ile sayıları az da olsa Türkiye'deki çoğu gençlerden oluşan bir grup coğrafyacı Türkiye'de yaşadıkları tecrübe ile yurtdışında gördüklerini karşılaştırınca açık bir şekilde Türkiye'de coğrafyanın durumundan memnuniyetsizliğini belirterek, bir takım şeylerin değişmesi gerektiğine vurgu yapıyorlardı. Doğal olarak bu vurgu, bu karşılaştırmayı yapma şansı ya da ortamı olmayan diğer bazı üyelerin memnun kalacağı bir durum değildi. Bunun sonucu olarak da listede bu iki farklı grup arasında sık sık tartışmalar ve ithamlar yaşanmıştır. Bir üye bu tür tartışmalara neden olan değişim talebini 16 Aralık 2003'teki bir mesajında şu cümlelerle ifade etmiştir:

"Ortak bir hedefi olmayan, ortak bir dili olmayan, geleneksel ortak dili, son zamanların bilimsel gelişmelerinden sonra birçok kişi tarafından işe yaramaz olarak tanımlanan bir gruba karşı karşıyayız. Bu grubun ciddi bir değişim içerisinde olması gerektiği gerçeği ile yüz yüzeyiz."

Burada birinci grubun talebi olan değişim ve bu değişim talebine karşı duruş, bilimde yeni karşılaşılan bir durum değildir. Gelişme ve değişme kendi dinamiklerine, karşı çıkışlara, çatışmalara hatta bölünmelere de yol açabilmektedir. Yapıla gelen "normal bilim" in değiştirilmeye çalışılması, ilk başta kaos ve huzursuzluk gibi algılansa da, bir çok bilim tarihçisi, bunların bilimsel gelişmenin normal basamakları olduğunu kanıtları ile ortaya koymuştur (Kuhn, 2008).

VERİ VE YÖNTEM

Veri

Bu çalışmanın temelde iki grup verisi vardır: birincisi TCTL'ye üyelik verileri, ikincisi de listeye gönderilen mesaj verileridir. Her iki veri setinin durumunu iki döneme ayırarak incelemek gerekecektir. Birinci dönem listenin A.B.D'den yönetildiği ilk 5 yıllık dönem, ikinci dönem ise listenin yine A.B.D merkezli Yahoo üzerinden çalıştığı ama Türkiye'den yönetildiği 10 yıllık dönemdir. Listenin ilk 5 yılında üyelik işlemleri The University of Texas at Austin bilgi-işlem merkezindeki bir sunucu bilgisayar aracılığı ile yapılmıştır. Mesajların dağıtımı da aynı yolla olmuştur. O döneme ait mesajlar elimizde olmasına rağmen üyelik bilgileri ve mesaj sayılarına dair bilgiler istatistiksel olarak tutulmuş değildir. Dolayısı ile bu veri, mesajların tek tek sayılması ve gönderenlerin tespit edilmesi ile elde edilmiştir. Bu döneme ait üyelik bilgilerine ise gönderilen mesajlardan ulaşılmıştır çünkü her mesaj aynı zamanda gönderici e-posta adresini içermektedir ve kullanıcıların büyük bir kısmı gönderdikleri mesaj sonunda isimlerini ve çalıştıkları kurumları yazmaktadır. Ancak listeye üye olup da hiçbir mesaj göndermemiş ya da bir süre sonra liste üyeliğinden ayrılmışları tespit etmek oldukça zordur çünkü bunun için on binlerce satırdan oluşan log kayıtlarının tek tek incelenmesi gerekecektir. Sayıları, bütün liste tarihi boyunca 10-15 i geçmediğini düşündüğümüz bu üyelerin listeye zaten katkısı olmadığı için, bu üyelerin göz ardı edilmesinin istatistiki olarak bir sorun oluşturmayacağı açıktır.

Ancak 2001 sonrasındaki 10 yıllık dönemde hem mesaj istatistikleri hem de üye istatistikleri Yahoo tarafından <https://groups.yahoo.com/neo/groups/cografya/info> adresinde tutulmaktadır. Yine bu dönemde de listeye üye olup, bir süre sonra ayrılanlar, üyeler listesinde görünmemektedir. Ancak bunlar, eğer listede üye olarak kaldıkları süre içerisinde listeye mesaj göndermişlerse, o mesajlar listenin mesaj veri tabanında saklanmaktadır. Böylece bu kişilerin bir dönem listeye üye oldukları tespit edilebilmektedir. Nitekim 4 üyenin bu durumda olduğu tespit edilmiştir. Yine bu dönemde de listeye üye olmuş, hiçbir katkı yapmamış ve bir süre sonra listeden ayrılmış çok az sayıdaki üyenin ihmal edilmesinin veri geçerliği ve güvenilirliği açısından bir sakınca oluşturmayacağı düşünülmektedir.

Yıl	Üye Sayısı
1998	16
2000	34
2002	121
2005	350
2012	336

TCTL'nin üye sayısı [Tablo 1](#)'de görülmektedir. 1998'de 16 olan sayı 2012'de 342'ye ulaşmıştır. Ancak veri tabanında yapılan incelemede 6 kişinin ikişer e-posta adresi ile listeye üye olduğu, yöneticinin de liste mesajlarını arşivlemek için başka bir e-posta adresini daha üye listesine eklediği anlaşıldığından, listenin üye sayısının 336 olduğu görülmektedir. Listeye üye olunurken sadece e-posta bilgisi gerekmektedir ve veri tabanında saklanan bilgi de budur. Dolayısı ile eğer e-posta adresi isimleri çağrıştırıyorsa, isimler kolayca tanınmaktadır. Hiçbir şekilde isim çağrıştırmayan bir e-posta adresi kullanılmışsa ve bu üye listeye adını belirterek bir mesaj göndermemişse o kişinin kimliğini tespit etmek mümkün değildir. İsimleri yansıtan e-posta adreslerinden şüpheye yer vermeyecek şekilde yaptığımız tespitlere göre listede 2018 yılı itibari ile 5 tanesi yurtdışında, 136 tanesi de Türkiye'de olmak üzere toplam 141 doktoralı coğrafyacı vardır. Bunlardan 2012 yılı itibari ile Erzurum Atatürk Üniversitesi'nden 13, Ege Üniversitesi'nden 12, Balıkesir Üniversitesi'nden 10, İstanbul Üniversitesi'nden 8, Ankara Üniversitesi'nden 8, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nden 8 öğretim üyesi listeye üyeydi. Bazılarının yer değiştirdiği anlaşılan liste üyeleri, 2018 itibari ile Türkiye'deki 44 farklı üniversitede çalışmaktadır. Liste'nin aynı zamanda öğretim elemanı olmayan lisansüstü öğrenciler, diğer bazı profesyonel coğrafyacılar ve bazı coğrafya öğretmenlerini de kapsadığı düşünülürse, Türkiye'deki coğrafyacıları önemli ölçüde temsil ettiği söylenebilir. Liste üyelerinin yaş, cinsiyet ya da eğitim durumu gibi kişisel bilgilerine yukarıda değinilen nedenle ulaşılamamaktadır.

Liste, 2002 başında The University of Texas at Austin'den Yahoo Gruplar platformuna taşındığında önceki mesajların bir kopyası alınarak saklanmıştır. Birden çok kopyası yapılan bu arşiv teknolojik kazalara karşı korumaya alınmıştır. 2002 ve sonrasındaki mesajlar ise sadece arşiv amaçlı oluşturulan bir Yahoo e-posta adresinde saklanmıştır. Bu mesajların kayıtları ve istatistikleri ayrıca yukarıda verilen web sayfasında tutulmaktadır. Listenin birinci dönemindeki mesajlar da aylar ve yıllara göre, ikinci döneme ait verilere uygun formatta tasnif edilmiştir. Böylece başlangıçtan beri yıllık ve aylık mesaj sayılarını gösteren bir tablo elde edilmiştir ([Tablo 2](#)). Bu tablonun ifade ettiği mesaj trafiği Bulgular bölümünde yorumlanmıştır.

Aylar Yıllar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Toplam
2012	0	0	0	1	2	3	0	0	0	0	0	0	6
2011	0	2	0	1	2	2	2	2	0	2	0	0	13
2010	9	6	1	5	4	3	1	1	7	4	3	2	46
2009	15	5	3	9	2	9	5	0	0	0	1	4	53
2008	7	15	8	6	6	0	0	0	0	1	10	9	62
2007	10	15	12	6	1	4	2	2	5	8	4	3	72
2006	38	27	3	10	8	15	9	9	12	6	11	6	154
2005	22	19	30	32	36	30	23	26	32	34	39	17	340
2004	35	29	33	61	66	32	69	93	33	30	52	25	558
2003	48	33	31	23	22	32	18	21	35	26	44	82	415
2002	18	22	21	22	9	14	12	4	5	24	21	46	218
2001	29	22	18	27	22	13	5	4	15	13	28	24	220
2000	32	18	15	21	19	9	0	6	10	19	28	33	210
1999	25	15	18	21	23	8	5	0	9	15	23	28	190
1998	18	9	14	8	10	5	8	3	10	16	19	21	141
1997	0	0	0	9	8	7	3	5	11	12	13	10	78
Toplam	306	237	207	262	240	186	162	176	184	210	296	310	2776

YÖNTEM

ETL'leri analiz eden çok sayıda akademik çalışma vardır. Bu çalışmalarda kullanılan yöntemler doğal olarak çalışmanın amacına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. ETL değerlendirmeleri genellikle liste ile çok bağı olmayan, bilişim ya da iletişim uzmanlarınca, büyük ölçüde nicel verilerin toplanması ve analiz edilmesi şeklinde yapılmaktadır. Ancak TCTL durumunda bu yöntemlerin biraz daha çeşitlendirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bunun temel nedeni, değerlendirme yapan kişinin baştan beri listenin kurucusu, moderatörü ve liste ile ilgili bütün gelişmelerde karar verici pozisyonunda olmasıdır. Bunun objektiflikle ilgili dezavantajları olabileceği gibi birçok avantajı da vardır. En büyük avantaj, 15 yıl gibi

nispeten uzun olan bir süreçte neredeyse her gün liste ile ilgili yapılan bir takım faaliyetler nedeniyle listenin tarihine ilk elden şahitlik etmektir. Dolayısı ile nicel bilgiler yanında, bu bilgilerin nereden geldiği ve ne anlama geldiği konusunda bir birikim elde edilmiştir. O nedenle bu çalışmada analiz metodu olarak hem listede paylaşılan mesajlara ait istatistiksel nicel veriler hem de kişisel gözlemlere dayalı nitel veriler kullanılmıştır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda listenin arşivi incelenmiş, ana tartışma alanları kategorize edilmiş, içerik analizi yapılarak bilişsel boyutu ortaya konulmuştur. Bu tür listelerde uzun dönemde konuşulanları analiz etmenin çeşitli yolları vardır. Bu çalışmada Henri (1992) tarafından geliştirilen içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde ETL'ler değerlendirilirken üyelerin ne derece katılımcı olduğu, listenin sosyal bir işlevi yerine getirip getirmediği; listenin etkileşimli bir ortam sağlayıp sağlamadığı; bilgi ve beceri ile bunları kullanarak problem çözme önerileri içerip içermediği ve bütün bunların üyelerde bir öğrenmeye sebep olup, olmadığına bakılmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3: Bilgisayar Temelli İletişimde İçerik Analizi Kategorileri

Boyut	Tanım
Katılım	Bir kişi ya da grup tarafından gönderilen mesaj sayısı
Sosyal	Listenin ana konusu ile ilgili olmayan mesajlar
Etkileşim	İlişkili mesajlar zinciri
Bilişsel	Bilgi, yetenek ve problem çözme süreçleri ile ilgili mesajlar
Meta-Bilişsel	Öğrenmenin ve davranış değişikliğinin olduğunu gösteren mesajlar

Kaynak: (Henri, 1992)

Çalışmada liste üyelerinin ve metinde kullanılan mesajları gönderenlerin kimlikleri akademik etik gereği gizli tutulmuştur. Paylaşılan mesaj örnekleri ve bunları kimlerin paylaştığı, listenin tarafımızdan tutulan 15 yıllık arşivinde mevcuttur. Mesajlardan alıntılar yapılırken sadece gramer ve imla hataları düzeltilmiş, eğer ek açıklama gerekiyorsa bu ek açıklamalar parantez içerisinde konulmuştur. Bunun dışında mesajlar, arşivde yer aldığı şekliyle buraya alınmıştır. Liste ilk oluşturulduğunda üyelere gönderilen “hoş geldiniz” mesajı içerisinde bu listedeki bilgi ve görüşlerin kamuya açık olduğu ve liste üyesi herhangi bir kişi tarafından akademik çalışmalar için kullanılabileceği belirtilmiştir.

BULGULAR

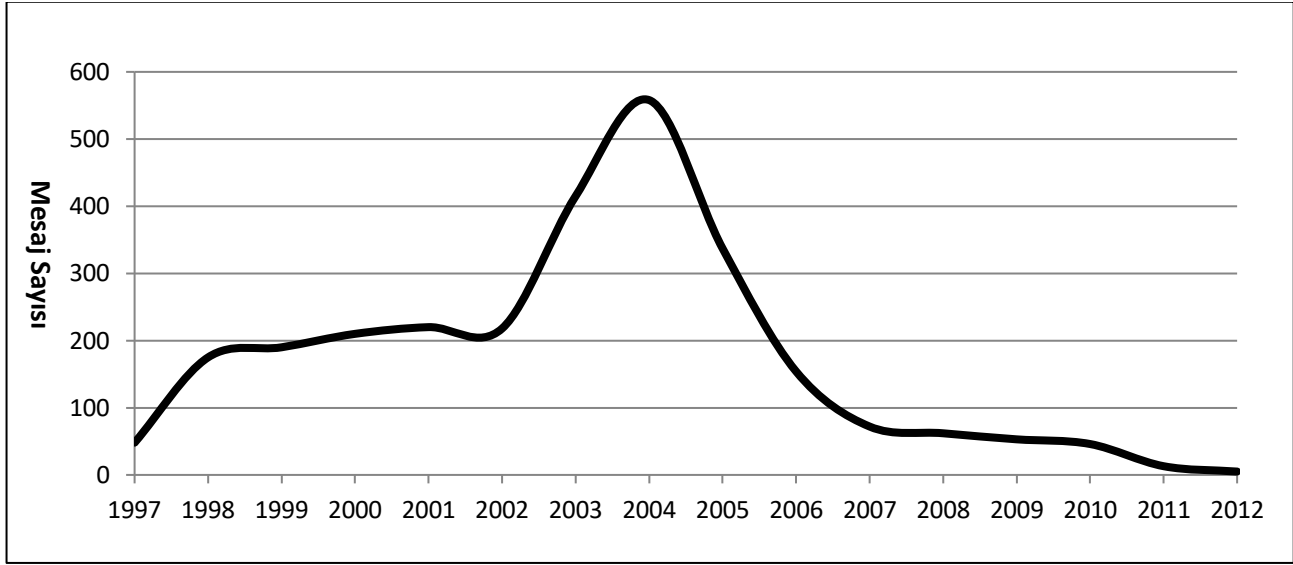
TCTL'ye Gönderilen Mesajlar

Listenin 18 Nisan 1997'deki kuruluşundan sonraki ilk birkaç yılda üye sayısı oldukça yavaş bir hızda artmıştır. 1998 yılı Şubat ayı itibari ile listede 6'sı yurtdışında lisansüstü çalışma yapan Türk coğrafya öğrencisi, 4'ü Türkiye'de üniversitelerde çalışan coğrafyacı, 2'si Türkçe konuşan yabancı coğrafyacı ve 4'ü de A.B.D' de coğrafya dışındaki diğer sosyal bilimlerde lisansüstü çalışma yapan Türk öğrencilerden oluşan toplam 16 üye vardı. Üye sayısında 2000 yılına kadar belirgin artışlar olmamıştır çünkü hem liste o zamana kadar çok bilinir değildi hem de e-posta kullanımı henüz yaygın değildi. Ayrıca 1998'de Türkiye'de sadece 12 Coğrafya Bölümü ve 14 Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı vardı (Özey, 1998). Ancak 2000'den sonra üye sayısı hızla artmıştır. Nitekim 2002 yılı Eylül ayında listenin 121 üyesi vardı ve bu üyelerin büyük çoğunluğu Türkiye'deki üniversitelerde coğrafya bölümlerinde çalışan coğrafyacı akademisyenlerdi. Listenin üye sayısı, 2004 sonunda maksimum üye sayısı olan 350'ye ulaşmıştı. Listeye yeni giriş ve ayrılmalarla bu sayı küçük değişikliklere uğrasa da, listenin faaliyetlerinin sona erdiği 2012 Haziranındaki üye sayısı 336'dır.

Liste üyelerini kategorize edecek olursak, listenin kurulmasında, tartışmaların başlatılması ve devam ettirilmesinde öncül rolü oynayan asıl grubun 1990'lı yılların ortalarında lisansüstü eğitim için Batı'ya özellikle de A.B.D' ye giden üyeler olduğunu görmekteyiz. Kronolojik olarak listeye üye olan ikinci grup, coğrafyayla ortak çalışma alanları olan diğer sosyal bilimlerde lisansüstü eğitim için yine A.B.D' ye gidenlerden oluşmaktadır. Bu üyelerin listeye katkısı daha çok kuruluş döneminde olmuş ve coğrafyaya özgü konuların tartışıldığı durumlarda bu üyeler genellikle sessiz kalmıştır. Bu gruptakilerle belki de aynı dönemde Türkçe konuşan birkaç Batılı coğrafyacı da gruba katılmıştır. Bu Batılı coğrafyacılar Türkiye ile ilgili tez ya da diğer akademik çalışmalar yaptıkları için Türkçe öğrenen ve Türk bilim camiası ile bir şekilde iletişim kurmak isteyen kişilerdi. Dördüncü grup ise, yine lisansüstü eğitim için İngiltere'ye giden coğrafyacıardan oluşan küçük bir gruptur. Bir diğer grup, kuruluşundan yaklaşık bir buçuk yıl sonra, 1998 sonundan itibaren listeye katılmaya başlayan, Türkiye'de çalışan öğretim elemanı coğrafyacılarıdır. Listenin 15 yıllık uzun tarihi düşünüldüğünde listedeki tartışmalara katılan asıl grubun, birinci gruba birlikte, bu gruptaki üyeler olduğu görülmektedir. Son olarak çoğu Türkiye'de lisansüstü eğitim yapan öğretmenler ile sınırlı sayıda meraklı lisans öğrencisi de listeye üye olarak katılmıştır.

Aktif olarak işlev gördüğü 1997 Nisan ayı ile 2012 Haziran ayı arasında TCTL'ye 4000'den fazla mesaj gönderilmiştir. Ancak mesaj içerikleri analiz edilirken listenin kuruluş amacı ile örtüşmeyen, ilgisiz haberler, duyurular ya da reklamlar

içeren mesajlar ayıklanmıştır. Böylece geriye kalan 2776 mesaj bu çalışmada incelenmiştir. Listeye 1997 yılında 48 mesaj gönderilmiştir ve bu yıllık mesaj sayıları 2004 yılına kadar düzenli olarak artarak 558'e yükselmiştir. Bu tarihten sonra düzenli bir azalmayla 2012 yılında listeye sadece 6 mesaj gönderilmiştir (Tablo 2 ve Şekil 1).

Şekil 1: TCTL'ye Gönderilen Mesajların Yıllara Göre Sayısı

Liste, başlangıçtan 2001 yılı sonuna kadar üç günde bir mesaj ortalaması ile çalışmıştır. Listedeki en yoğun tartışmalar ise günlük ortalama olarak yaklaşık 1.2 mesajın paylaşıldığı 2003-2004-2005 yıllarını kapsayan 3 yıllık süredir. En yoğun yıl ise toplam 558, günlük ise ortalama 1.6 mesajın paylaşıldığı 2004 yılıdır. Bu 3 yılda listeye 1300 civarında mesaj gönderilmiştir. Bu dönemdeki mesaj sayısının artmasının asıl nedeni liste üyelerinin neredeyse tüm Türkiye'deki bölümleri kapsayacak şekilde yaygınlaşması; yurtdışında lisansüstü eğitimini tamamlayan bazı coğrafyacıların Türkiye'ye dönmesi ve Batı'da gördükleri bazı yenilikleri Türkiye'ye taşıma konusundaki gayretli çabaları ve bu çabaların ortaya çıkardığı karşı görüşlerdir. Listedeki en önemli tartışmalar bu zaman diliminde yaşanmıştır. Doğal olarak fikir ayrılıklarının ve kırılganlıkların en çok yaşandığı dönem de bu dönemdir. Denebilir ki bu 3 yıllık dönemdeki tartışmalar, konuşmalar, haberler ve duyurular TCTL'yi karakterize eden dönemdir.

2006 yılından sonra ise listeye gönderilen mesaj sayısı gittikçe azalmaya başlamış ve bu azalış 2012'ye kadar düzenli olarak devam etmiştir. Bu azalmanın çok çeşitli sebepleri olduğu söylenebilir. Tartışılan konuların birbirini tekrar etmeye başlaması ki listeye her yeni katılanın daha önce tartışılan konuları yeniden tartışmaya açmak istemesi normal bir eğilim halini almıştı; problemlerin sürekli tartışılıyor olmasına rağmen çözüm konusundaki gelişmelerin yavaş ilerlemesi; listede daha önceki tartışmaların sebep olduğu kırılganlıklar; özellikle yurtdışı tecrübeliler ile yurtiçi eğitimliler arasındaki tartışmaların zaman zaman kişiselleştirilmesi; listede ifade edilen görüşlerin akademik yükselme sınavlarında üyelerin önüne bir engel olarak çıkarılacağı konusunda oluşturulan algı ve buna bağlı kaygılar; belki de değişimin başlangıç aşaması için söylenecek her şeyin söylenmiş, hatta birden çok kez söylenmiş olması gibi sebeplerin bu azalmada önemli rol oynadığı söylenebilir. Bir başka önemli neden de, artık coğrafyacıların yüz yüze bir araya gelebileceği kongre ve sempozyumların sayısının gittikçe artması ve düzenli hale gelmesidir. Nitekim yurt içinde 2002, 2003 ve 2005 yıllarındaki Türk Coğrafya Kurumu toplantıları ile 2006, 2008, 2010 ve 2012 yıllarında Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÜCAUM) sempozyumları, yurt dışında ise İngiltere merkezli Herodot Yüksek Öğretimde Ağlar Projesi kapsamında yapılan sempozyum ve kongreler, TCTL üyelerinin bir araya gelip, sanal tartışmalar yerine yüz yüze tartışmalar ile yenilik arayışlarını dile getirdiği gerçek platformlar olmuştur. Böylece tartışmalar TCTL üzerinden değil, kongrelerdeki formal ve informal toplantılarda yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca 2005'e kadar cılız istisnalar (Mutluer ve Ölgün, 2002; Arı, 2002; 2003) dışında sadece sanal ortamda ortaya konulan görüşlerin, 2005 sonrası ilk kez kitap, makale ve bildiri şeklindeki çıktılarla yazılı hale getirilmesi ve açıktan bir eleştiri şeklini almasının mesaj sayısını azalttığı düşünülmektedir. Coğrafyacıların üye olduğu benzer yeni e-posta tartışma listelerinin kurulması² ve yeni kurulmaya başlanan bir takım sosyal medya araçlarının da bunda rol oynadığı söylenebilir.

TCTL'deki Ana Tartışma Kategorileri

² Bu anlamda coğrafya'nın 1997'deki kuruluşundan 6 yıl sonra ilk olarak 2003 yılında dili Türkçe olan mountaingeographers, 2004 yılında coğrafya_ogretimi ve turkcoğrafyakurumu, 2006 yılında da geomorphology_turk adlı ETL'ler kurulmuştur.

TCTL'nin kuruluşundan beri listede coğrafya ve coğrafya eğitimi ile ilgili çok çeşitli konular konuşulup tartışılmıştır. Bu mesajlar aşağıdaki gibi kategorize edilmiştir. Ancak bu tür bir kategorizasyonla ilgili problem şudur ki, bu tür tartışma listelerinde bir mesaj genellikle birden çok kategoriye girebilmektedir. Ancak buradaki sınıflandırmada bir mesaj sadece konu kısmına bakılarak en yakın olduğu düşünülen kategoriye yerleştirilmiştir. Fakat aynı konu diğer kategoriye yerleştirilen mesajlarda da geçtiği için, herhangi bir konu, muhtemelen karşısında gösterilen sayıdan daha fazla mesajda tartışılmıştır. Örneğin bir mesajda hem coğrafya araştırma metodolojisi, hem coğrafya tarihi hem de coğrafya eğitiminden bahsediliyor olabilir. Bu durumda bu mesajın birden çok kategoride sayılması gerekmektedir (Fahy, 2001). Ancak pratikte bu sınıflandırmayı doğru bir şekilde yapmak pek olanaklı görünmemektedir. O nedenle her bir mesaj sadece tek bir kategoriye girecek şekilde sınıflandırılmıştır. Listede çok farklı başlıklar altında tartışmalar yapılmakla birlikte teori ve metodoloji konuları, Türkiye ve Batı coğrafyasının genel durumu, kurumsallaşma ve temsiliyet ile ilgili sorunlar, coğrafya eğitiminin orta dereceli okullarda ve yükseköğretimdeki durumu, teknolojik gelişmelerin coğrafya disiplini ve coğrafya eğitimine olan etkisi ve katkısı gibi konular en çok tartışılan konulardır (Tablo 4).

Tablo 4: Türk Coğrafya Tartışma Listesine Gönderiler Mesajların Kategorileri

Tartışma Kategorisi	TCTL'ye gönderilen mesaj sayısı	Yüzdesi
Duyuru/haber/kutlama/dayanışma	974	35.41
Teori/metodoloji	446	15.27
Türkiye'de coğrafyanın durumu	374	13.60
Yeni kavram ve yaklaşımlar	350	12.72
Diğer kategoriler	217	7.89
Kurumsallaşma	202	7.34
Coğrafya eğitimi	126	4.58
Yeni teknolojiler	87	3.16
Toplam	2776	100.00

Listede en fazla mesaja sahip kategori duyuru/kutlama/dayanışma konusundaki mesajlardır. Bu mesajlar çeşitli kongre ve konferans duyuruları, coğrafya bölümleri ile ilgili haberler, yeni kitaplar ve makalelerle ilgili duyurular, özel günleri kutlama ve olumsuz olaylar karşısında üyelerin paylaştığı dayanışma mesajlarından oluşmuştur. İkinci grup mesajlar teori ve metodoloji konusundadır ve bu mesajlar genellikle 1990'ların ortalarında Batı'ya lisansüstü eğitim için giden öğrencilerin orada gördüğü farklılıkları dile getirdikleri mesajlar ve bu mesajlara verilen cevaplar ile bu çerçevedeki tartışmalardan oluşmaktadır. Listedeki belki de en hararetli tartışmalar Türkiye'de coğrafyanın durumu üzerine yapılan tartışmalardır çünkü yurtdışına gidenlerin orada coğrafyanın güçlü konumunu görüp, bundan geriye doğru çıkarımlar yapmaları, listede tansiyonun zaman zaman yükselmesine neden olmuştur. Bir diğer kategori, yeni kavram ve yaklaşımlarla ilgilidir. Bu kategoride genellikle CBS, UA, GPS gibi teknolojiler ile post-modern, post-yapısalcı coğrafyalar ile ilgili kavramlar tartışılmıştır. Kurumsallaşma ile ilgili tartışmalar da önemli bir kategoriye oluşturmaktadır çünkü hem A.B.D hem de İngiltere'ye gidenler bu ülkedeki çok sayıdaki güçlü coğrafya dernekleri ve bunların faaliyetlerini gördükçe, kurumsallaşmanın ne kadar önemli olduğunu sürekli vurgulamış ve Türkiye'deki durumu sorgulamıştır. Coğrafya eğitiminin hem ilk ve orta dereceli okullardaki durumu hem de yükseköğretimdeki durumu da tartışılan bir diğer önemli kategoridir.

TCTL'deki Mesajların İçerik Analizi

Listedeki mesajların içerik analizi üç farkı yolla yapılmıştır. Böylece listenin fonksiyonunun daha kapsamlı bir şekilde anlaşılır olması hedeflenmiştir. İçerik analizinden kasıt, üyelerin düşüncelerini ifade etmek için kullandıkları süreçleri anlamaktır. Bu amaçla öncelikle liste arşivindeki tüm mesajlar 2001 ve öncesi ile 2001 sonrası olmak üzere iki veritabanına aktarılmış ve bu veri tabanları sorgulanmıştır. Her bir mesaj, temsil ettiği kelime ya da terimler seçilerek, o kelime ya da terim kategorisine konulmuştur. Buradaki zorluk, bir mesajın aynı anda birden çok kelime ya da terim kategorisine yerleştirilebilecek olmasıdır. Ancak böyle durumlarda en olası kategoriye yerleştirilmiştir. İkinci aşamada Henri (1992) tarafından geliştirilmiş içerik analizi metodu kullanılarak listedeki mesajlar analiz edilmiştir. Son olarak 15 yıllık gözlemden sonra listedeki en çarpıcı ve olup-bitenleri en iyi temsil ettiği düşünülen mesaj içerikleri doğrudan alıntılarla değerlendirilmiştir. Şüphesiz çok uzun dönemli bir liste olan ve oldukça zengin bir içeriğe sahip olan TCTL'nin içeriğini tek bir çalışmada hakkıyla yansıtmak zordur. Belki özel temalı çalışmalarla bu içeriği farklı yöntemlerle değerlendirmek liste hakkında daha doyurucu fikirler verecektir.

Listede en çok tartışılan kelime ya da terimler Tablo 5'te gösterilmiştir. Bunlar ilk görünüşte bir coğrafya tartışmasında kullanılacak normal terimler gibi görünmektedir. Ancak mesajların paylaşıldığı zaman dilimi göz önüne alınırsa, bu terimlerle ilgili geniş katılımlı tartışmaların ilk kez o zaman bu listede yapılmış olduğu anlaşılır. Mesela CBS, küresel ısınma, mekan, sulak alanlar, post-modern, post-yapısalcı, hümanist, davranışsal coğrafya gibi terimlerle ilgili, her ne kadar tartışılmaksızın önceki literatürde söz edilmişse de, bu liste öncesi geniş katılımlı tartışmalara pek rastlanmaz.

Tablo 5: Türk Coğrafya Tartışma Listesinde 50 ve Daha Fazla Mesajda Geçen Kelime ya da Terimler

Kelime/Terim	Geçtiği mesaj sayısı	Kelime/Terim	Geçtiği mesaj sayısı
Coğrafya	632	Enerji	102
Çevre/çevre sorunları	340	Küresel ısınma/iklim değişikliği	98
İnternet	244	Coğrafya Eğitimi	88
Kurumsallaşma	225	Dağ	88
Deprem	152	Ekoloji	82
Batı coğrafyası	135	Afetler	78
Teknoloji	129	Metot/metodoloji	75
Mekan/yer	123	Kültür	68
CBS	121	Bölge	58
Şehir	108	Uzaktan Algılama	57
Orman	105	Sulak alan	52
Harita/Kartografya	105	Su/su yönetimi	51
İklim	102	Yayıma	50

Listede en sık tekrar eden kelime ve terimlere bakıldığında listenin coğrafyanın her alanının konuşulup, tartışıldığı bir ortam olduğu anlaşılmaktadır. O yıllar için coğrafyada yeni kabul edilebilecek kültürel ve politik ekoloji ile CBS ve UA ile ilgili bazı terimlerin de Türk coğrafyasına ilk kez bu liste aracılığı ile girdiği söylenebilir.

Beş Aşamalı İçerik Analizi

Beş aşamalı içerik analizi yöntemi [Henri \(1992; 1993\)](#) tarafından geliştirilmiştir. Bu yöntemde bir ETL'nin içeriği 5 aşamada analiz edilmektedir. Birinci aşama olan Katılımcı Boyut, yukarıda izah edildiği gibi, bir tartışma listesine katılımın seviyesi, yapısı ve şeklini ölçmeyi amaçlar. Katılım düzeyi, bir listedeki mesaj sayısı ve mesaj ünitesi ile ölçülmektedir. İkinci aşama Sosyal Boyut aşamasıdır. Bir elektronik listenin sosyal boyutu, o listede doğrudan konu ile ilgili olmayan, ancak üyelerin birbirini tanımalarına yardım eden, üzüntü ve sevinçlerini paylaşan, özel günlerin kutlanmasını içeren ya da aidiyet duygusu geliştiren mesajlardır ([Henri, 1992; McKenzie ve Murphy, 2000](#)). Üçüncü boyut Etkileşim Boyutudur. Henri, etkileşim boyutunu ele alırken ETL'lere yapılan katkıların açık, açık olmayan ve bağımsız olmak üzere üç türü olduğunu belirtmiştir. Açık etkileşimler, sorulan bir soruya doğrudan cevap veren ya da başka birinin mesajı hakkında yorum içeren mesajlardır. Bu durumlarda sorunun ya da yorumun muhatabı mesajlarda doğrudan belirtilir. Açık olmayan etkileşim mesajları ise listede daha önce konuşulan bir konu hakkında yorum içerir ama spesifik bir mesaja ya da kişiye cevap vermez. Bağımsız etkileşimler ise listede daha önce dile getirilenlerden bağımsız olarak, yeni düşünce ya da soruları ifade eder. Dördüncü aşama Bilişsel Boyuttur. Bilişsel boyut, bir problem ortaya atmayı; bir soru sormayı; bir konuda bilgi vermeyi; bir probleme dair bir analiz sunmayı; kanıtlara dayalı çıkarım yapmayı; genellemeyi; ortaya konan sonuçlar hakkında fikir yürütmeyi; bir iddianın geçerliliği üzerine fikir belirtmeyi; bir teori sunmayı; bir çözüm önermeyi ve çözümü uygulamak için nelerin gerektiğine dair fikir belirtmeyi içermektedir ([McKenzie ve Murphy, 2000](#)). Son aşama olan Meta Bilişsel Boyutta, kişinin bilişsel bir varlık olarak kendisini diğerleri ile karşılaştırma, bilişsel olay ve olguların farkında olma, bir amaca ulaşma stratejilerini yorumlama ve herhangi bir ilerlemeyi değerlendirebilme kapasitesi değerlendirilir ([Henri, 1992; 1993](#)).

TCTL'nin Katılımcı Boyutu

Bu çalışmada paragraflar ya da onların temsil ettiği farklı düşünceler analiz ünitesi olarak alınmıştır. Ortalama olarak her mesaj iki paragraftan oluşmaktadır ve bu da listede 5550 civarında mesaj ünitesi olduğunu göstermektedir. Bu rakam da yüksek düzeyde bir katılım ifade etmektedir. Ancak ETL'lerde katılımı ölçme ile ilgili bir takım problemler mevcuttur. Bu problemlerden biri tartışma listelerine, temelde buraya üye olan az sayıdaki ana bir grup tarafından sıkça mesajlar gönderilmesidir. Bir diğer problem ise bu gruplarda genellikle sayıları fazla olan ve diğer üyeler tarafından gönderilen mesajları takip etmenin kendilerine çok faydası olduğunu ifade eden "sessizler" in varlığıdır ([Burton, 1994](#)).

Listeye gönderilen mesajların yaklaşık % 4'ü listenin yönetimi ile ilgili mesajlardan (listenin çalışma biçimi, üyelik ve ayrılma işlemleri, ek gönderme, sanal iletişim, vs.) oluşmaktadır. Katılım sayılarına baktığımızda her ne kadar listenin en son 336 üyesi varsa da bu üyelerden listeye en az bir kez mesaj gönderenlerin sayısı 253'tür. En az iki mesaj gönderenlerin sayısı 210, en az üç mesaj gönderenlerin sayısı 84 ve dört ve daha fazla mesaj gönderenlerin sayısı 80'dir. Listeye üye olmasına rağmen (listeye üye olan ve daha sonra ayrılan az sayıdaki üye nedeniyle değişkenlik gösterse de) 83 üye hiçbir katkı yapmayarak "listedeki sessizleri" oluşturmuştur. Bu yaklaşık % 25'lik bir orana tekabül etmektedir ve benzer akademik tartışma listelerindeki sessizlerin oranına yakındır ([Burton, 1994](#)). Dolayısı ile listenin katılımcılık boyutunun diğer boyutlarına göre daha zayıf kaldığı söylenebilir. İnfomal görüşmelerde üyelerden bazılarının açıkça fikir beyan etmek istemedikleri, bunun temel nedeninin yoğun iş temposu nedeniyle zaman kısıtlılığı; bu tür listelerde kimliğin açık edilmeksizin fikir paylaşma imkânı olmaması; burada paylaştıkları fikirlerin işlerinde karşılarına bir engel olarak çıkacağından endişe etmeleri gibi nedenler dile getirilmiştir. Bir kısmı da bu tür listelerdeki tartışmaların bir sonuç

üretmediğini, dolayısı ile tartışmanın çok anlamı olmadığını ifade etmişlerdir. Bu üyeler, listede eleştirel görüşler ileri süren ve Türkiye’de “normal bilim” olarak yapıla gelen coğrafyanın değişmesi gerektiğine dair görüşler paylaştan üyelerin de akademik anlamda zorluklarla karşılaşacağını güçlü bir tonda ifade etmişlerdir.

Diğer taraftan listeye gönderilen mesajların üçte biri listede düzenli paylaşım yapan 7’si yurtdışında doktora yapmış, 6’sı Türkiye’de üniversitelerde, 2’si de özel sektörde çalışan toplam 15 üyeden gelmiştir. Bu üyeler çoğu kere listedeki tartışmaları başlatmış, başlayan tartışmalara yön vermiş ve bir anlamda listenin lokomotifini görmüşlerdir. Listedeki bilişsel boyuta sahip mesajları en çok gönderen 3 üye ise lisansüstü eğitimlerini devlet bursu ile A.B.D’ de yapan, sonrasında da Türkiye’ye dönerek üniversitelerde çalışan akademisyenlerdir.

TCTL’nin Sosyal Boyutu

Liste sayesinde ilk kez Türk coğrafyacılar yüz yüze gelmeseler bile, hem listedeki hem de listede başlayan ama liste dışında devam eden iletişim nedenleriyle birbirlerini tanıma imkanı bulmuşlardır. Moderatör tarafından listede sık sık yeni katılanlardan kendilerini tanıtmaları ve ilgi alanlarını ifade etmeleri istenmiştir, böylece liste üyelerinin birbirini tanıması ve karşılıklı ilgi alanlarının çakışması durumunda liste dışında da iletişime imkan tanınmıştır. Liste üyeleri ortak kutlanan milli ve dini bayramlarda kutlama mesajları göndermişlerdir. Ancak listenin sosyal yönünün en güçlü hissedildiği iki olaydan birincisi bir meslektaşımızın yine coğrafyacı olan eşinin ani vefatı (9 Kasım 2003) nedeniyle paylaşılan başsağlığı mesajları ve yine Prof. Dr. Sırrı Erinç’in 6 Şubat 2002’de ebediyete intikalinin ardından listede yayınlanan taziyeye mesajlarıdır. Aynı mesajları Prof. Dr. İsmail Yalçınlar (Ocak 2003-öl. 1 Ocak 2003), Prof. Dr. Ümit Sergün (Ocak 2004-öl. 31 Aralık 2003), Prof. Dr. Necdet Tunçdilek (Mart 2003-öl. 24 Mart 2003), Prof. Dr. Erdoğan Akkan (Şubat 2010) için de görmek mümkündür. Benzer diğer olaylarda da bu tür mesajlar paylaşılmasına rağmen, bu ölümlerin ardından listede coğrafya bölümleri adına taziyeye mesajları yayınlanmış ve güçlü bir dayanışma örneği ortaya konmuştur. Yine bazı mesajlarda bölümlerdeki haberlere, yeni çıkan kitaplara, akademik yükselme haberlerine yer verilmiş, böylece meslektaşlar arasında aynı alana aidiyet duygusu geliştirilmesine katkı yapılmıştır. Bütün bu veriler birlikte değerlendirildiğinde TCTL’nin sosyal boyutunun çok yüksek olduğu rahatlıkla söylenebilir.

TCTL’nin Etkileşim Boyutu

TCTL’de aynı konuda çok sayıda karşılıklı ve çok taraflı mesaj paylaşılmıştır. Bu mesajlar belli aralıklarla birbirini takip eden tartışmalarda gönderilmiştir. Listeye bu tür mesajlar ilk kez 1997’nin Nisan ayında, listenin kuruluşunu takip eden günlerde küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda gönderilmiştir. O zaman tamamı A.B.D’ de lisansüstü eğitim yapan birkaç kişi, birbirini takip eden 15 mesajda konuyu tartışmıştır. Yine listede 15-23 Aralık 2003 tarihlerinde, liste tarihinin en hararetli tartışmalarından biri olan “mekan” tartışması birbirini takip eden 34 mesajla yapılmıştır. Bu tartışmalarda mekanın tanımı, anlamlandırılması ve çeşitli mekan türlerinin inşası süreçleri üzerine 8-10 kişilik bir grup arasında entelektüel seviyesi yüksek, oldukça zevkli ve aydınlatıcı tartışmalar yapılmıştır. Aynı şekilde Türk ve Batı coğrafyası arasındaki farklar, Türkiye’de coğrafyanın durumu ve kurumsallaşma konularında hem açık hem de açık olmayan iletişim şeklinde tartışmalar sıkça yapılmıştır. Bütün bu tartışmalar listenin etkileşim düzeyinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak bu etkileşimin varlığı, liste üyelerinin büyük bir kısmının bu etkileşimin bir parçası olduğu anlamına gelmemektedir. Bütün bu tartışmalar genellikle 15-20 üye arasında gerçekleşmiştir. Konular değiştiğinde bu 15-20 kişiden bazıları değişmiş ama 3-5 kişiden oluşan sürükleyici grup neredeyse hep aynı kalmıştır. İlginç bir eğilim ise listede çeşitli nedenlerle görüşlerini paylaşmaktan çekinen bazı üyeler, liste moderatörüne ve diğer bazı üyelere gönderdikleri özel mesajlarda kendi düşüncelerini ifade ediyorlardı. Bu durumda ETL’ler geleneksel yöntemlerle ölçülemeyen başka türlü bir etkileşim de ortaya koymaktadır. Bu etkileşimin ölçülebilmesi için listeden kaynaklı ama liste dışında gerçekleşen mesaj trafiğinin de incelenmesi gerekmektedir ki bu, ETL’lerin etkileşim boyutunu daha iyi gösterecektir. Bütün bu veriler TCTL’nin etkileşim boyutunun çok yüksek olduğunu göstermektedir. Bu etkileşimin boyutunu listedeki karşılıklı mesajlardan görmek mümkündür ancak mesajların liste dışında yarattığı trafiği ya da etkisini ölçmek mümkün değildir. Ancak yine toplantılardaki informal konuşmalardan listenin etkisinin oldukça önemli olduğuna sık sık vurgu yapılmıştır.

TCTL’nin Bilişsel Boyutu

Listeye gönderilen mesajların yaklaşık % 20’si ya bir problem ortaya koymuş ya da bir ya da daha fazla soru içermiştir. Mesajlardan yaklaşık % 38’i de bu problem ve sorulara cevaben gönderilmiştir. Bazı durumlarda aynı konudaki mesaj zinciri 46’ya kadar ulaşmıştır ki bu da listenin zaman zaman bilişsel boyutunun yüksek olduğunu göstermektedir. Her ne kadar bazen bu mesajlardan bazıları yeni bir fikir, iyi desteklenmiş bir iddia ya da bir çözüm içermeyip, öncekilerin benzeri ya da tekrarı olsa da, bu mesajların farklı kişiler tarafından gönderilmiş olması yeni fikirlerin yayılması anlamında anlamlı bulunmaktadır. Liste üyeleri lisans öğrencilerinden, tecrübeli profesörlere kadar çeşitlilik gösterdiğinden, listenin bilişsel boyutu, tartışılan konuya göre yükselip, azalmıştır. Bunun temel nedeni tartışılan bazı konularda listedeki

az sayıda kişinin anlamlı katkı yapacak kadar tecrübe ya da bilgi sahibi olmasıdır. Ancak listenin bilişsel düzeyi özellikle küresel ısınma, coğrafi düşüncenin tarihi, coğrafyada paradigma değişimleri, coğrafyada CBS ve UA gibi yeni teknolojilerin kullanımı, Türkiye’de coğrafyanın durumu, mekan ve sulak alanlar gibi, tartışıldığı yıllarda Türk coğrafyası için yeni olan kavramlar ile coğrafyanın kurumsallaşma sorunları gibi konulardaki tartışmalar sırasında yüksek bir seviye yakalamıştır. Bu konuların bazıları tekrar eden tartışmalarda arka arkaya 50’den fazla mesaj üretmiştir. Bu mesajlarda liste üyeleri yeni bilgiler vermiş, bağlantılar önermiş, muhtemel sonuçlara ilişkin analizler sunmuş ve belli görüşleri kanıtlarla savunmuşlardır. Bütün bu veriler yüksek bir bilişsel düzeyi ifade eder.

TCTL’nin Meta-Bilişsel Boyutu

Listedeki özellikle teorik ve metodolojik konulardaki tartışmalar ile teknolojik gelişmelerle ilgili bilgi paylaşımları, kurumsallaşma, coğrafya bölümlerine hangi puan türü ile öğrenci alınacağı ve öğretmen eğitimi stratejileri konusundaki tartışmalar liste üyelerinin kendilerini diğer üyelerle karşılaştırma imkânı sağlamıştır. Listede çok farklı ülkelerde lisansüstü eğitim yapan ya da değişim programları ile bulunan coğrafyacıların, Türkiye’deki neredeyse her bölümden akademisyen ve tecrübeli coğrafya profesörlerinin varlığı, her ne kadar arka planda da yapılsa kişilerin sürekli olarak kendi durumlarını değerlendirmelerini sağlayacak bir ortam yaratmıştır. Ancak paylaşılan fikir, görüş ve düşüncelerin hangi üyenin, kendini hangi yönde geliştirmesine yardımcı olduğunu tespit edebilmek mümkün değildir. Liste üyeleri ile yapılan yüz yüze görüşmelerde hiç katılmasalar bile listedeki tartışmaların kendi kişisel gelişimleri üzerinde önemli rol oynadığını ifade etmişlerdir, hatta aşağıda örneği verilen bazı durumlarda bunu listeye de yazmışlardır.

Diğer yandan bir konferans sırasında listede hiçbir zaman dile getirilmeyen bir husus liste üyelerinden birisi tarafından dile getirilmiştir. Bu liste üyesi, listede paylaşım yapan ana grubun mesajlarındaki tonun ve derinliğin, ortalama Türk akademik coğrafyasının epeyce uzağında olduğu ve bu tartışmalar esnasında çoğu liste üyesinin bu tartışmayı anlayacak altyapıya sahip olmadığını ifade etmiştir. Buna bir örnek vermesi istendiğinde 2003 yılı aralık ayında listedeki mekan konulu tartışmaların buna örnek oluşturduğunu ifade etmiştir. Bu liste üyesi bu tür tartışmaların bazı üyeleri yabancılaştırdığını ifade etmiştir. Aynı şekilde listeye katkı yapan ana grubun, Türk coğrafyasının teorik zayıflığını dile getirmesi, listedeki yerli üyeler arasında alınganlık ve gerginliklere sebep olmuş ve bu duygular bir sonraki bölümdeki mesaj örneklerinden anlaşılacağı üzere listede de ifade edilmiştir. [Watts, vd.’nin \(2003\)](#) ifade ettiği gibi ETL’ler yanlış anlamalara, alınganlıklara ve sosyal ve akademik bölünmelere sebep olabilmektedir. Listede de aşağıdaki yazışma örneklerinden anlaşılacağı gibi belli konular temelinde liste üyeleri arasındaki hararetli tartışmalar zaman zaman bölünmelere de sebep olmuştur. Bu bölünmelerin en belirgin olanı yurtdışı tecrübeliler ve yurt içi eğitimliler temelindeki ayrışmadır.

Listenin bilişsel ve meta-bilişsel boyutu listenin asıl işlevini oluşturup, bu çalışmada ele alındığı için çalışmanın takip eden bölümünde listedeki mesajlardan listenin bilişsel boyutunu daha iyi yansıtacağı düşünülen mesaj alıntılarına yer verilmiştir. Bu mesajlar listenin kurulduğu 1997 yılından özellikle 2005 yılına kadar geçen sürede bilişsel boyutun üst düzeyde olmasını sağlamıştır. Listedeki bu tür etkileşimler üyelerin bilgilendirilmesini, yeni teoriler ve metodolojiler hakkında ilk bilgilerini edinmesini ve coğrafyanın farklı ülkelerdeki gelişimi hakkında fikir sahibi olmasını sağlamıştır. Listeye gönderilen mesajlardan bu tartışmaların geniş kesimlere ulaştığı ve öğrenmeye önemli katkılar yaptığı anlaşılmaktadır.

TCTL’de Neler Konuşuldu?

Tablo 4 ve 5’ten anlaşılacağı üzere TCTL’de coğrafya ile ilgili oldukça çeşitli konular tartışılmıştır. Ancak tartışmaların uzun yıllardaki eğilimine bakılınca belli konuların sıklıkla, belki 5-6 ay ya da 1-2 yıl gibi periyotlarla tekrar tekrar gündeme geldiği görülmektedir. Listede coğrafyanın sorunlarının sürekli konuşulup, çözüm arandığını görmekteyiz. Örneğin bir üye 15 Haziran 2006’da listeye şöyle bir mesaj göndermiştir:

“Şimdi coğrafyacılar olarak karşılaştığımız sorunlar çok fazla ve karmaşık. Onun için bunların hepsini aynı anda çözmeye çalışmak yerine sadece birisini ele alıp bununla ilgili girişimler yapmamız gerektiğini düşünüyorum. Sanırım mutabakat içerisinde hep beraber üzerine gidebileceğimiz sorun şimdilik ‘kimlik’ sorunu olmalıdır. Diğer sorunları bir kenara bırakarak buna odaklanır ve bu konuda yapılabilecek her şeyi yapıp, nereye geldiğimize bakarsak, diğer işler için de belki cesaretlenecek sonuçlar elde edebiliriz.”

Gündeme gelme sıklığı o konunun Türk coğrafyası ve Türk coğrafyacıları için önemini ifade ettiği şeklinde yorumlanmalıdır. O nedenle burada sıklıkla tekrar eden bu konulardaki gönderi örneklerine yer verilmiştir. Bu başlıkları bilgi talepli mesajlar, Türk ve Batı coğrafyası arasındaki farklara değinen mesajlar, teorik ve metodolojik konuları tartışan mesajlar ve kurumsallaşma sorunlarına değinen mesajlar olarak sınıflandırabiliriz.

Bilgi Veren ya da Talep Eden Mesajlar

Bilgi talepli mesajlar listede önemli bir fonksiyona sahiptir ve ilk yıllardan son yıllara kadar listede sürekli yer almışlardır. Bu mesajlar liste üyelerinin belli konularda kendilerini eğitime isteğinin sonucu olarak listedeki diğer kişilere sorulmuştur. Bu bilgi talepleri çok çeşitli olabilmektedir. Mesela 18 Mayıs 1997’de bir kullanıcı listeye şöyle bir mesaj göndermiş:

“Herkes Merhaba, yapmakta olduğum bir çalışma ile ilgili bir bilgiye ihtiyacım var ve hiç bir kaynakta böyle bir bilgiye rastlamadım. Sorum şu: Evliya Çelebi’nin 10 Ciltlik Seyahatname’sine, gezdiği yerlerle ilgili bir haritayı ekleyip eklediğini merak ediyorum.”

20 Şubat 1998’de bir başka üye şöyle bir soru sormuş:

“Bizi DTCF’deki Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi hakkında bilgilendirebilir misiniz? Ne yapar bu kurum? Kimler bu kurumu yönetir?”

Sorulduğu zamanda henüz üzerinde çok fazla bilgiler olmayan ama sonradan oldukça bilinen bazı konular da listede sorulara konu olmuştur. Mesela bir kullanıcı Kasım 1999’da şöyle bir soru sormuştur:

“Internet’in orta ve yüksek öğrenim coğrafya derslerinde nasıl kullanılabilceğine dair ne düşünüyorsunuz? Coğrafya bu konuda öbür alanlara göre daha avantajlı mı?”

Yine 2 Mart 1999’da listeye İngiltere’den yazan bir üye şöyle bir soru sormuştur:

“Sırası gelmişken sizlerden yardım isteyeceğim. MPhil dissertation’ım için çevre sorunlarıyla ilgili sosyal hareketler konusunda çalışıyorum. Özellikle Türkiye’de Bergama-Ovacık’taki altın madeni olayına eğilmek istiyorum.”

10 Aralık 1999’da aynı zamanda listeye Türkiye’den ilk katılan akademisyen olan üye yeni açılmakta olan bölümünün müfredatını hazırlamak için liste üyelerinden şu soru ile yardım istemiştir:

“Lisans eğitiminde ve yüksek lisans eğitiminde hangi dersler ve hangi içerikle olmalıdır? Bu konuda bütün üyelerden belge istiyorum.”

Yine 22 Aralık 2008 tarihinde bir üye şöyle bir mesajla bilgi talebinde bulunmuştur:

“Arkadaşlar TÜBİTAK için bu yıl ilk defa proje hazırlıyoruz...daha önce proje hazırlayan arkadaşlardan, ellerinde varsa proje planı, proje raporu ve proje özetlerini gönderebilirler mi?”

Bütün bu sorular takip eden çokça mesajda cevaplanmış ve listenin bilişsel boyutuna katkı yapmıştır. Böylece bu yolla katılımcılar arasında pratikte de kullanılabilir bilgi transferine olanak sağlanmıştır.

Türk ve Batı Coğrafyası Arasındaki Farklara Değinen Mesajlar

TCTL’ye gönderilen ilk mesajlar lisansüstü eğitim amacı ile Türkiye’den A.B.D’ ye giden öğrenciler tarafından gönderildiği için doğal olarak bu mesajların önemli bir bölümü, bu öğrencilerin iki ülke coğrafyasını kıyaslayan mesajlardır. Hatta Türkiye’de çalışan ama yabancı bilim insanları ile ortak çalışmalar yapan bazı coğrafyacılar da kendilerini bu kıyaslamayı yapmaktan alıkoymamıştır. Bu kıyaslamalar her zaman, bazılarının iddia ettiği gibi bu öğrencilerin Batı coğrafyasını yüceltmelerinden ya da Türk coğrafyasını geri olarak görmelerinden ibaret değildi. Mesela bir üye 10 Mart 1998 tarihinde listeye gönderdiği bir mesajında Türkiye’de ve A.B.D’ de coğrafya eğitimini kıyaslayarak şu çıkarımı yapmıştı:

“Orta öğretimde Türkiye’deki coğrafya eğitiminin A.B.D’ den daha iyi olduğu yargısına birtakım ön çalışmalardan sonra vardım...eğer çok büyük bir yanlış içerisindedir değilsem bizdeki coğrafya eğitimi buraya oranla oldukça iyi.”

Her ne kadar o zaman listedeki tartışmalarda bu görüşe karşı çıkanlar olmuş olsa da, onlarca çalışma aslında A.B.D’ de orta dereceli okullardaki coğrafya eğitiminin Dünyanın en kötülerinden birisi olduğunu teyit etmiştir. Ancak, coğrafya araştırmaları ile ilgili kıyaslama yapan liste üyeleri ister yurtdışında lisansüstü eğitim alsınlar, isterse Türkiye’de çalışsınlar, eğer Batılı bilim insanları ile çalışıyorlarsa coğrafyanın Türkiye’deki durumu ile Batı’daki durumunun kıyaslanmayacak kadar farklı olduğunu ifade etmişlerdir. Bu anlamda listeye gönderilen mesajlarda sık sık Batı coğrafyasındaki temel paradigma değişimleri anlatılarak Türk coğrafyasının bu değişimleri ne ölçüde takip ettiği sorgulanmıştır ve bir değişimin gereği bazen örtülü, bazen de açıkça ifade edilmiştir. Mesela daha 15 Eylül 1997’de listeye A.B.D’ den yazan bir üye bu durumu şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Aslında bu yazıda Türkiye’de coğrafyanın, yukarıda bahsettiğim, Batı coğrafyasının tam bir portresini verme iddiası olmayan düşüncelere uygunluğunu tartışmak istiyorum. Coğrafyadaki genel akımlar Türkiye’de coğrafyacılar tarafından ne kadar yakından takip edildi? Batı’da coğrafyanın bilimsel anlayışa yapmış olduğu katkıyı Türkiye ile karşılaştırırsak karşımıza hangi tablo çıkar? Türkiye’deki coğrafi çalışmaların yukarıdaki ana paradaymlara uygunluğu nedir?”

Aynı şekilde üyeler listede Türk ve Batı coğrafyasını başka bakımlardan karşılaştıran mesajlara da yer vermişlerdir. Türkiye’de çalışan bir üye 16 Aralık 2003 tarihli bir gönderisinde şu tespiti yapmıştı:

"..tabii bu sürece başladığımızda şunu gördük ki Türk Coğrafyası'nda 'Dağ Coğrafyası'nın adı bile anılmamış!!! Oysa batıda 'Mountain Geography' olarak özel bilim ekiplerinin bile kurulduğunu görmek, bu konuda ülkemizde ne kadar geri kaldığımızı bize gösterdi."

Başka bir üye, iki ülke arasındaki coğrafi anlayışları kıyasladığı bir mesajında Türkiye'deki coğrafya anlayışının değişmesi gerektiğini ifade etmek için 14 Aralık 2003 tarihinde listeye şöyle bir mesaj göndermiştir:

"Artık tasvir yapan ve Strabo'dan kalma yöntemleri içeren coğrafya anlayışını bırakmak çağın zorunluluğudur."

Bu mesaj bazı liste üyelerinin alınganlığına ve kızgınlığına sebep olmuş ve bir üye bu mesaja 16 Aralık 2003 tarihinde şu şekilde cevap vermiştir:

"'Artık tasvir yapan ve Strabo'dan kalma yöntemleri içeren coğrafya anlayışını bırakmak çağın zorunluluğudur.' Bu ifadeniz çok ağır bir suçlamayı bağrında barındırmaktadır! Bu ifadelerinize açıklık getirmenizi diliyorum..."

Bu konuda bir cevap alamaması üzerine aynı üye, 4 gün sonra 20 Aralık 2003 tarihinde başka bir mesajla tepkisini şu şekilde ortaya koymuştur:

"'Strabo'dan kalma yöntemleri bırakmak zorunludur' gibi bir 'Türk Coğrafyasını algılama özrünü' ne yazık ki kayıtlara geçirmiştir... Tartışma sürecinde Türk Coğrafyası için son derece haksız ve ağır bir ithamda bulunulmuştur... Ama ben deniz o malum ifadeyi hazmedemedim ve ilgili şahıstan hala bir açıklama bekliyorum..."

Aynı şekilde Amerikan ve Türk coğrafyası arasında karşılaştırma yapan bir başka üye 2002 yılında şu tespiti yapmıştır:

"en önemli noksanlıklardan birisi bilimsel teorilerin ve metodolojinin neredeyse hiç olmamasıdır. Hakikaten bugün coğrafya teorisi üzerine uzmanlaşmak istesenz Türkiye'de bunu yapacak yer yoktur. Belirgin teorisi olmadan gelişen bir bilim gördünüz mü? Metodoloji olmadan bilim olur mu? Bilimsel metodolojileri tartışan bir coğrafya makalesi gördünüz mü Türkiye'de?"

Teorik ve Metodolojik Konuları İşleyen Mesajlar

Listedeki en önemli konulardan birisi teorik ve metodolojik tartışmalardır. Özellikle yurtdışında eğitim almakta olan lisansüstü öğrenciler en fazla eksikliğini hissettikleri konunun teorik ve metodolojik altyapı eksikliği olduğunu listede defalarca dile getirmişlerdir. Ancak Türkiye'deki bazı üyeler bu duruma karşı alınganlık göstermiş, hatta zaman zaman bu görüşleri dile getirenleri suçlamışlardır. Bu da karşılıklı bazı sert tartışmaların yaşanmasına neden olmuştur. Bu teorik tartışmalardan en önemlilerden biri Aralık 2003 tarihinde bir üyenin Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden Prof. Dr. Oğuz Işık'ın mekan konusunu tartışan bir makalesini (1994) listeye göndererek, coğrafyacıların bu makale hakkında ne düşündüğünü sorması ile başladı. Mekan konusu daha önce Türk coğrafya literatüründe Batıdaki anlamı ile hiç tartışılmadığı için, liste üyelerinin çoğunluğunun mekan konusunda özellikle post-yapısalcı, post-modern, hümanist coğrafya dönemlerinde ortaya çıkan mekan anlayışlarını bilmeleri beklenemezdi. Ancak yine de konu listede çok hararetli tartışmaların yapılmasına neden olmuştur. Bir üye mekandan ne anlaşılması gerektiğini şöyle ifade etmiştir:

"Mekân, içinde mutlaka insanın bulunduğu, yani insana mekanlık yapan bir yeryüzü parçasıdır. İnsanın, faaliyetleri bakımından etkileşime girdiği bu yeryüzü parçası, insan faaliyetlerinin hızla tahripkâr bir nitelik kazanması sonucu doğal yapısını kaybetmekte ve giderek insanın faaliyetlerine cevap veremez olmaktadır. Dolayısıyla insan ve faaliyetleri de bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Yani mekân, insan için mekan olmaktan çıkmaktadır."

Mekan kelimesini herhangi bir arazi parçası olarak algılayan bu anlayış doğal olarak Batı'daki mekan teorilerini ele alan zengin metinleri okuyan genç coğrafya öğrencilerini tatmin etmekten uzaktı. Nitekim bu öğrencilerden biri 16 Aralık 2003 tarihinde listeye şöyle bir mesaj göndermiştir:

"Mekan-zaman tartışmaları içinde, Foucault, Jameson, Derrida ve Lefebvre gibi önemli post-yapısalcı ve post-modernist düşünürler coğrafyacılar üzerinde önemli etkiler bırakarak yeni mekan tartışmalarına sebep olmuşlardır. Bu anlamda Harvey, Soja, Massey ve Gregory gibi coğrafyacılar coğrafyanın yeni mekan anlayışını coğrafya dışına taşıyacak kadar genişletmişlerdir. Bütün bu değişikliklerin en önemli sonucu coğrafyanın epistemolojik ve ontolojik sorularla ciddi anlamda uğraşması olmuştur. Yıllarca dogmalarla devam eden coğrafyanın (haliyle epistemoloji ve ontoloji yoksunu coğrafyanın), paradigmatik şifitler yaşamaya başlamasıdır. (Bölgesel coğrafyadan, istatistik ağırlıklı spatial coğrafya, oradan yapısalcı, hümanist, realist, post yapısalcı ve postmodernist coğrafyaya). Bu değişimin çoğu aslında 40-50 senelik gibi kısa bir süreç içinde gerçekleşmiştir...Şimdi...tartışmanın asıl can alıcı noktasına gelmek istiyorum. Bu makalede anlatılanların Türk coğrafyasına bakan tarafı nedir? Birincisi, çok bir anlamı yok çünkü konuşulan ve tartışılanların pek anlaşılmağa olduğunu düşünmüyorum. Ne epistemolojik nede ontolojik olarak Türk coğrafyasının ciddi mekansal tartışmalar yapma yetisi oldukça azdır (yoktur demiyorum). Hala bölgesel coğrafyanın (regional geography) tasvir metodunu aşamamış, teori ve felsefe yoksunu bir coğrafya ile karşı karşıyayız."

Batı'daki mekan literatürü hakkında oldukça bilgilendirici olan bu mesaja bir başka liste üyesi birkaç gün sonra şu şekilde cevap vermişti:

“Derin felsefi tartışmalara boğularak ‘soyut mekan’ peşinde koşmak, bana pek realist gelmiyor... Sebebi ise ‘mekan tahriplerinin’ hızla sürüyor olması ve kaybedilecek zaman olmaması... İlgili arkadaşların yurt dışında okuduğu kitaplardaki ‘mekan teorileri’ arasında ve içeriğinde, ‘hadi canım sen de! dağdan da mekan mı olurmuş!’ gibi bir çıkarım edinmiş olmaları da kendi sorunlarıdır... Bendenizin dağlara ‘mekan’ anlamı yükleyişim, teorisyenlerin ‘teorileri’ arasında yerini bulamıyorsa, bu o teorilerin sorunudur...”

Listedeki mekan tartışmalarında ifade edilen görüşlerden bazıları bu konuda Batıdaki literatüre henüz hakim olmayan Türk coğrafyacıları için yeni sayılabilir. O nedenle listeye gönderilen mesajlardan ve liste dışında konu ile ilgili iletişim ve etkileşimlerden, konunun üyeler arasında büyük bir merakla takip edildiğini göstermektedir. Bunu listeye birçok kişi tarafından gönderilen mesajlardan anlamaktayız. Bu mesajlardan birisinde bir üye durumu şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Son günlerde Coğrafyacı meslektaşlarımızın, mekan ve mekanın organizasyonu ile coğrafyanın çalışma konularını belirleyen tartışmalarını zevkle izliyoruz. Türkiye’de eksikliği duyulan tartışma platformu, küçük ancak önemli adımlarla gerçekleştirmeye başlıyor. Bu çabanın devam etmesini diler, tartışmaya katılanları tebrik ederim.”

Ancak mekan tartışması da diğer birçok konudaki tartışmanın geldiği bir noktaya gelmişti. Bu nokta, yurtdışı deneyime sahip coğrafyacıların Türk coğrafyasına karşı aldıkları eleştirel tutumdur. Birçok tartışmada bu konu gündeme getirilmesine rağmen, listede bunun bir gerilim konusu yapılmaması için özellikle moderatör ve başka üyeler tarafından azami çaba gösterilmiştir. Ancak listedeki birçok üyenin Türkiye’de coğrafyanın tarihi ve bugünkü durumu ile ilgili eleştirileri çok kişisel aldığı anlaşılmaktadır. Yukarıda verilen örnekte olduğu gibi Türkiye’deki coğrafya anlayışının Strabon’dan kalma olduğunun iddia edilmesi bir üye tarafından sindirilemediği gibi bunun, toplantı ve konferanslarda informal görüşmelerde, listeye yazmayan başka birçok üye tarafından da sindirilemediği görülmüştür. Burada eleştirel bilim pratiğinin eksikliği her bakımdan hissedilmektedir. Nitekim yurtdışında lisansüstü eğitim yapmış coğrafyacıların en çok zorlandığı konuların başında, eleştirel düşünememek ve eskiden yapılmış çalışmalara eleştirel bir gözle bakamamaları geliyordu. Batı eğitilmiş çok sayıda coğrafyacı tartışmalarda eleştirel düşünme/okuma/yazma konusundaki altyapı eksikliklerinin kendilerini en çok zorlayan konu olduğunu dile getirmiştir. Batı’daki eğitimleri sırasında bu üyelerin en çok geliştirmeleri gereken yönlerinin bu olduğu çok sayıda mesajda yer almıştır. Az ya da çok, bu yeteneği kazanan coğrafyacıların normal şartlarda Türk coğrafyasına da eleştirel gözle bakmaları beklenirdi. Nitekim bu coğrafyacılar hem listede hem de Türkiye’ye döndüklerinde yaptıkları bazı yayınlarda eskiye dönük eleştirilerini ve neyin değiştirilmesi gerektiğine dair düşüncelerini ifade etmişlerdir. Ancak bu ifadeler, eskiye ya da şu an Türkiye’de coğrafya yapanlara saygısızlık olarak algılanmış ve orantısız bir karşılık görmüştür. Nitekim listedeki mekan tartışması sonunda, ilginç bir şekilde söz yine aynı konuya gelmiş ve bir liste üyesi 19 Aralık 2003’de, şöyle bir mesaj paylaşmıştır:

“Aşağıdaki cümlelerim yurtdışında doktora yapmış coğrafyacılar. Lütfen kendinizi Kaf dağında zannetmeyin. Bu ülke sizi avuç dolusu para harcayıp, ...yurtdışına gönderdi. Niye? Oradaki bilimi Türkiye’ye getirsinler diye.Evet, elbette gittiğiniz ülkeler bugün için dünyanın en ileri ülkeleri. O ülkelere hayranlık duymanız normal. Ancak bu hayranlık, ülkenize döndükten sonra, ülkenizi sürekli hakir görme hakkı vermiyor. Yurtdışına gidememiş olan meslektaşlarınızın suçları neydi? Onlar sizin gibi hem ülkenin avuç dolusu paralarını harcamadılar ve hem de çok kısıtlı imkanlarla bilim yapmaya çalıştılar..... tartışma grubu olduğundan bu güne kadar, yurtdışına gidememiş meslektaşlarımdan şahsıma aldığım mesajlar bu yazıyı yazmama sebep oldu.”

Bu mesaj, Türkiye’de lisans eğitimi alıp, lisansüstü eğitim için yurtdışına giden coğrafyacıları, Türk coğrafyasına eleştirel baktıkları için eleştiriyordu. Ancak mesaj, altyapı eksiklikleri, dil ile ilgili sorunlar, asgari ücret düzeyindeki bursların sadece kendilerine verilip, eş ve çocukları için bir ödeme yapılmaması gibi maddi zorluklar ile diğer kültürel zorlukları görmezden geliyordu. Listede sık sık gündeme getirildiği üzere “ülke gerçeklerini göz önünde bulundurarak değerlendirme yapmaları” isteniyordu. Hem bu mesajı yazan liste üyesi, hem de bu mesaja muhatap olanlardan birisi, bu mesaja verdiği şu cevapta, aslında öyle görünüyor ki kendi mesajlarını başkaları üzerinden vermektedirler:

“Ne gariptir ben de şahsıma aldığım mesajlarda tam tersi değerlendirmeleri gördüm....korkusu ile listedeki tartışmalarda taraf olamadıklarını, özgürce düşüncelerini ifade edemediklerini yazdıklarına şahit oldum. Türkiye’deki hiyerarşik akademik zincir içinde bazı şeyleri söylemekte genç akademisyenler güçlük çekiyor. Hâlbuki değişimi getiren gençlerdir. Dogmayı zorlayan ve paradigmayı getirenler de yine onlar. Endişelerinde haksız da sayılmazlar. Söylediklerinin yarın, öbür gün jürilerinde karşılına çıkacağından endişe ve korkuları var.”

İlginç bir tesadüfle birbirlerinin pozisyonları hakkında oldukça eleştirel olan bu iki liste üyesi, bu yazışmalardan 5 yıl sonra, birisi doçentlik jüri üyesi, diğeri de doçent aday olarak aynı sınavda karşılaşmışlardır. Hem bu üyeye hem de diğer bazı üyelere, listede ifade ettikleri görüşleri nedeniyle bu tür akademik yükselme sınavlarında zorluk çıkarılacağı konusunda çokça telkinde bulunulmuştur. Ancak bu durumda öyle olmamıştır. Yine de listede ifade ettiği görüşler nedeniyle, akademik yükselme sınavlarında “sorguya çekilen” liste üyeleri de olmuştur. Her ne kadar yurtdışı eğitimlilere karşı zaman zaman bu tür yaklaşımlar olsa da, bu liste üyelerinden bir beklenti olduğu da listede örtülü ya da açık olarak sıkça dile getirilmiştir. Bugün Bursa’daki bir üniversitede çalışan bir liste üyesi 16 Aralık 2003’te listede şöyle bir mesaj paylaşmıştır:

“Ben...baktığımda şunu görüyorum...Türkiye’de 1930’lu yılların ortalarında o zamanın çağdaş coğrafya anlayışı Fransa’da yetişip gelen hocalar sayesinde ülkemize taşındı. Bunların yetiştirdiği nesil de çağdaşlarını takip ettiler ve Türkiye’de coğrafya 1970’li yıllara kadar dünyadaki düzeyine yakın bir seyir takip etti. 1970’li yılların ortalarından itibaren dünyadan bihaber kendi dünyasında bir coğrafyamız var. Bunun nedeni bu hocalarımız kendilerine layık bir yeni nesil yetiştiremedi, bu dönemde bilhassa Almanya ve Fransa’da eğitim görüp dönenler de bırakın bir katkı sunmayı ülkedeki anlayışın da gerisinde kaldılar. Şimdi 90’lı yıllarda bildiğim kadarıyla 15-20 civarında meslektaşımız Amerika’ya gönderildi ve bunların önemli bir kısmı da döndü...şimdi 30’lu yıllarda Tanoğlu, Alagöz, Darkot ve Ardel’in bu ülkeye taşıdığı çağdaş misyonu taşımalarını bekliyorum. Unvan alabilmek için dönen çarka kapılmadan öğrendikleri ne varsa bu camiaya bir an evvel sunmalılar yoksa bizim bilim düzleminde pek yerimiz kalmamış durumda. Birileri bizi silip tarihin karanlıklarına gömmeden siz ayağa kaldırın...”

Aslında bu görüş ister liste üyesi olsun isterse olmasın, o dönemde Türkiye’deki coğrafyacıların genel bir beklentisi halini almıştır. Yukarıdaki mesajı paylaşan liste üyesinin ifade ettiği gibi 1930’lardan 1990’lara kadar batıya toplu olarak lisansüstü eğitim için coğrafyacı gönderilmemişti. Tek tük gönderilen coğrafyacılar da döndüklerinde birbirinden izole olmuş faaliyetleri ve diğer yapısal sorunlar nedeniyle görünür bir etki yapamamışlardır (Kara, H. kişisel mülakat, 17 Mart, 2006). Ancak 1990’ların başından başlamak kaydı ile bir yandan Yüksek Öğretim Kurumu, bir yandan da Milli Eğitim Bakanlığı 1416 Sayılı Yasa kapsamında toplu olarak coğrafyacıları yurtdışında lisansüstü eğitim için kontenjan ayırınca, coğrafyacılar toplu olarak Batı ülkelerine (A.B.D, İngiltere, Almanya) lisansüstü eğitim için gitmişlerdir. TCTL’de bu her üç ülkeye gidenlerin de katkısı olmuşsa da listenin kuruluşu ve listede yapılan tartışmalara içerik sağlama açısından lisansüstü eğitim için A.B.D’ye giden üyelerin katkısı çok daha belirgindir. Nitekim yine eğitimini A.B.D’de tamamlayan TCTL’nin kurucusu ve moderatörü olan üye yukarıdaki mesaja cevaben 19 Aralık 2003’te listeye gönderdiği mesajda, bu dönemde lisansüstü eğitim için Batı’ya gidenlerin, tarihin yüklediği bu misyondan kaçamayacaklarını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Şunu açık yüreklilikle söyleyebilirim ki, bu liste üyelerinin bizim eleştirilerimizden tedirgin olması normaldir. Hatta bu tartışmaların, kafalarındaki oturmuş şablonun sınırlarını muğlaklaştırması, doğal ve bir o kadar da hedeftir aslında. O nedenle kimse, hemen o şablonların yerine yeni şablonları koymak için acele edip, sabırsız olmasın. Bu konuda listeye yazan genç arkadaşlardan daha sabırlı ve kendilerini sorgulayan yaklaşımlar sergilemelerini rica ediyorum. (Bir meslektaşımızın ismi) mesajında yaptığı çağrıda, dışarıda eğitilmiş yeni nesil coğrafyacıları 30’lu yıllarda, o dönemin coğrafyacılarının yüklediği misyonu yüklenmeye çağırmişti. ... Bu iş oldukça zor bir iştir ve bu misyonu yüklenme konusunda bu yeni nesil coğrafyacıların, önceki nesil kadar başarılı olup olamayacaklarını kestirmek güçtür. Ancak bu neslin bu öncülüğü yapmaktan kaçma lüksü yoktur ve bunu denemek zorundadır... Dolayısı ile aslında bu tartışmalarla bir değişimin başladığını iddia etmek bile mümkündür. Bundan sonrasına, bu yenilikleri kurumsal bir çerçevede, herkesin birbirine saygılı olduğu bir ortamda, akademik toplantı ve dergilerimizde birbirimize öğreterek ve diğerlerinden öğrenerek paylaşmak kalıyor.”

Kurumsallaşma Sorunlarına Değinen Mesajlar

Listedeki en önemli tartışma konularından birisi Türkiye’de coğrafyanın kurumsal sorunları ve kurumsal temsiliyet konusudur. Birçok üyenin tekrarlanan zamanlarda, ama bir süreklilik halinde zaman zaman bu konuda fikir beyan ettiklerini görmekteyiz. Listedeki tartışmalara yansıyan görüşlere göre kurumsallaşma konusunda dile getirilen sorunlar coğrafyacıları bir çatı altında toplayacak etkin bir kurumsal yapının eksikliği; coğrafi konularda kamuoyunu resmi olarak aydınlatacak ve coğrafyacıların sesi olacak etkin bir yapının yokluğu. En önemlisi de ülkedeki coğrafya biliminin akademide gelişmesi ve halkın gözünde hak ettiği saygınlığı kazanmasında kurumsal yapıların oynayacağı roldü. Listeye Türkiye’den katılan birçok üye bu konuyu defalarca dile getirmiştir. Yurt dışındaki üyeler ise sık sık yaşadıkları ülkelerde coğrafya derneklerinin o ülkede coğrafya için yaptıklarından verdikleri iyi örneklerle Türkiye’de de coğrafyanın kurumsal yapısının güçlendirilmesi gerektiğini dile getirdiler. Amerika’ya gidenler American Association of Geographers (AAG), National Council for Geographic Education (NCGE), National Geographic Society (NG) gibi kurumsal yapıların o ülkede coğrafya için yaptığı faaliyetlerden derin bir şekilde etkilenmişler (Ari, 2014) ve bunu değişik mesajlarında dile getirmişlerdir. Aynı şekilde İngiltere’ye gidenler Royal Geographical Society (RGS) Institute of British Geographers (IBG) Geographical Association (GA) gibi kuruluşların birçok faaliyetine katılmışlar ve bu durumların ne denli önemli ve etkili olduğuna şahit olmuşlardır. O nedenle ister Türkiye’deki üyeler isterse dışarıdaki üyeler güçlü bir kurumsal yapıya olan ihtiyacı sürekli dillendirmişlerdir. Daha 2 Ekim 1997’de listeye A.B.D’ den yazan bir üye bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“Belki de burada kurulan bu grup ileride kurulabilecek buradaki AAG’ye benzer ve Türk coğrafyacılarını bir birlik altında toplayacak örgütlenmenin temelini oluşturacaktır.”

Ancak bu üyeler kurumsallaşmanın ne kadar zor ve zahmetli bir iş olduğunun da farkındaydılar. Ayrıca kurumsallaşma konusunda yapılacak çalışmaların hangi sorunlara yol açabileceği de listede zaman zaman eleştirel bir tonda dile getirilmiştir. Bir başka mesajda 12 Şubat 1998’de yine A.B.D’den bir üye listeye gönderdiği bir mesajda şu görüşü ifade etmiştir:

“Bizim gibi akademik hayatın ilk adımında olan ve yurtdışında bulunan coğrafyacıların Türkiye’de var olan düzenle mücadele etmesi emek harcamayı gerektiren bir iş... Yani önümüzde zor ve karmaşık bir sorun var. Yanlış anlaşılmasın, karanlık bir tablo

çizmek ve hevesimizi kırmak için değil, karşılaşacağımız sorunlara parmak basmak amacı ile yazıyorum. İnanıyorum ki bizler bu sorunları aşip başarıya ulaşacağız.”

Birçok üye TCTL'nin coğrafya ile ilgili sorunları konuşmak için iyi bir platform ve başlangıç olduğunu, ancak ilk tartışmalardan sonra coğrafyacıların bir araya gelmesi, daha organize ve örgütlü bir şekilde problemleri ele alması gerektiğine vurgu yapmıştır: 3 Nisan 2002 tarihinde listeye yazan bir üye bunu şu cümlelerle ifade ediyordu:

“Arkadaşlar bu forum gerçekten iyi bir başlangıçtı. Sonraki adım; gereğine inananların özel davet olmaksızın, gönülden destekleyerek yapıcı bir yaklaşım ile katılımcı olacakları, yüz yüze tartışma platformlarıdır diye düşünüyorum.”

Aynı şekilde 18 Aralık 2003 tarihinde listeye yazan bir başka coğrafyacı aynı isteği şu cümle ile ifade etmişti:

“Faydalı olduğuna inandığım bu tartışmaların sadece bu platformda sınırlı kalmayıp, planlı ve düzenli bir şekilde özellikle coğrafyacıların yüz yüze geldiği değişik platformlarda da olması dileği ve saygılarımla.”

Ancak diğer birçok konuda olduğu gibi kurumsallaşma konusunda dile getirilen mesajlardaki eleştirel ton, bazı üyeleri rahatsız etmiştir. Bu üyeler zaman zaman dile getirilen eleştirilerin yapılmamasını öğütledikleri gibi, sert ikazlarla da liste üyelerini uyarılmışlardır. 2007 yılında Türkiye’de var olan coğrafya kurumlarına değişik amaçlarla müracaat eden, ancak istediği cevapları alamayan bir coğrafya öğretmeni bunun sebeplerinin neler olabileceğine dair listeye bir soru sormuştur. Bu mesaj üzerine kurumların bu tür mesajlara neden cevap vermediği konusunda bir mesaj zinciri oluşturulmuş ve eleştirel tonda kurumsal temsiliyet alanındaki sorun dile getirilmiştir. Bir liste üyesi, 8 mesaj zinciri ile devam eden tartışmalardan duyduğu rahatsızlığı bu mesajları gönderenlerin “haddi aştığını” belirterek eleştirmiştir. Burada haddi aşmadan kastedilen şey Türkiye’de coğrafyacıların yaşadığı birçok sorunun olduğu, fakat coğrafyacıların bir araya gelerek bu sorunları kurumsal bir yapı içerisinde çözmeye yeteneğinden uzak olduğu görüşüydü.

SÖYLEMDEN EYLEME: TÜRK COĞRAFYA TARTIŞMA LİSTESİNİN ÇIKTILARI

Yukarıda TCTL’ye gönderilen mesajların azalmasının nedenleri sayılırken, coğrafyacıların yüz yüze geldiği etkinliklerin sayısı arttıkça listedeki tartışmaların bu platformlara kaymaya başladığı ifade edilmiştir. Hakikaten listenin ilk 5 yılında yukarıda örnekleri verilen birçok mesajda Türk coğrafyasının teorik ve metodolojik zayıflığına vurgu yapılmış ve bu zayıflıktan kurtulmak için akademik çalışmaların özellikle Anglo-Amerikan coğrafyasındaki bazı gelişmeleri takip etmesi gerektiğine sık sık vurgu yapılmıştır. Bu görüşler TCTL’de sıkça tartışılmasının ardından, bu yeniliklerin Türkiye’ye taşınması çağrısı ilk kez 2002 yılında Ankara’da Türk Coğrafya Kurumu coğrafya kurultayında, listenin iki aktif üyesinin katkıları ile sunulan iki bildiri ile yapılmıştır (Ari, 2002; Mutluer ve Ölgün, 2002). Bu bildirilerin birinde A.B.D’ de 1998’de yapılan coğrafya eğitimi reformu sonunda coğrafyanın oradaki orta dereceli okullarda okutulması gereken 5 önemli dersten birisi olarak tespit edildiği ve farklı seviyelerde coğrafya eğitimi için standartlar belirlendiğine işaret edilerek, bu gelişmede “Türkiye için dersler” olduğuna vurgu yapılıyordu. İkincisinde ise coğrafyadaki yeni gelişmeler ve eğilimlere vurgu yapılıyordu. Daha sonra yine Türk Coğrafya Kurumunun İstanbul’da düzenlediği Prof. Dr. Sırrı Eriç Sempozyumunda sunulan bir bildiride (Ari, 2003) insan-çevre ilişkisi incelenirken, çevresel determinizmden uzak durularak, kültürel bir perspektif kullanılması gereğine vurgu yapılıyordu. Aynı dönemde coğrafyacılar bir yandan TCTL’deki tartışmalara hararetle bir şekilde devam ederken, diğer yandan listede bahsedilen farklı perspektiflerin ürünleri ile de bu konferanslarda karşılaşarak, bunları tartışma olanağı bulmaya başlıyordu.

Ancak bu yeni perspektiflerle karşılaşma ve temel bir değişim ihtiyacı ilk kez 2005 yılında çok güçlü ve somut bir şekilde bir dizi yayın ve konferans bildirileri ile yapılmıştır. Hakikaten yukarıda TCTL’nin bilişsel boyutuna en fazla katkı yaptığı ifade edilen 3 üye TCTL’deki hararetle çabalarından sonra 2005’de somut çağrılarla bir değişim ihtiyacını ortaya koymuşlardır. Bu üyeler, o yıl İstanbul’da Türk Coğrafya Kurumu tarafından Prof. Dr. İsmail Yalçınlar anısına organize edilen sempozyumda (Kaya 2005; Ari ve Köse, 2005) ve İzmir’de Ege Üniversitesi tarafından organize edilen CBS Günleri’nde (Karabulut, 2005; Ari, 2005a), TCTL’de çokça dile getirilen bazı yeni perspektifleri tanıtarak, o yönde bir değişim çağrısı yapmıştır. Ayrıca yine bu 3 üyenin ağırlıklı katkısı ile listede yapılan tartışmalardan yola çıkarak, Amerikan coğrafyasındaki paradigma değişimlerini konu alan bir kitap projesi de bitirilerek, 2005 yılında basılmıştır (Ari, 2005b). Bu kitap 20. yüzyıl boyunca Amerikan coğrafyasının hâkim paradigmasını kronolojik olarak ele alarak, eskimiş ya da değişmiş paradigmlar konusunda güçlü bir uyarı ortaya koymuştur. Bu kitabın özellikle birçok üniversitede lisansüstü derslerde referans kaynak olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim ilk baskı üzerinden 15 yıl geçtikten sonra oluşan talepler nedeniyle bu kitap, yenilenmiş içeriği ile 2018 yılında yeniden basılmıştır (Ari, 2018). İstanbul’daki kongrede TCTL üyesi olan, ancak listedeki tartışmalara katılmamış olan üyelerden biri, bir başka sunumda pozitivist coğrafya anlayışının Türk coğrafyasında kullanılması gereken ana perspektiflerden birisi olması, aynı zamanda post-pozitivist yaklaşımların da ihmal edilmemesi gerektiğine dair bir çağrı yaparak bir paradigma değişimi konusunda keskin bir uyarı yapıyordu (Yavan, 2005b). Yine Yavan, bir yayınında (2005a: 51) Türk coğrafyacılarının yabancı yayın performansının düşük olduğunu tespitini yaparak, bunun nedenlerinden birisinin “felsefi, teorik ve yöntemsel bakımdan uluslararası

gündemi yakalamak” la ilgili olduğunu belirtiyor ve bir anlayış değişikliği çağırısı yapıyordu. Böylece 2005 yılı bu süreçte coğrafi anlayışta bir değişim olması gerektiğini iddia eden somut çıktılar, farklı liste üyelerince güçlü bir şekilde ifade edildiği bir yıl olmuştur.

Hakikaten 2005 sonrasında TCTL’nin aktif üyeleri, listede olmasına rağmen tartışmalara katılmayan ama gelişmeleri dikkatle takip eden üyeler ve bunlara yavaş yavaş eklenen ve sayıları gittikçe artan diğerleri, bir yandan bu yeni anlayışlarla tasviri, çevresel determinist ve bölgeselci karakterden uzak, yeni yaklaşımlarla problem temelli yayınlar yapmaya başlarken, bir yandan da disiplinin teorisi ve metodolojisi ile ilgili sorunları doğrudan tartışan ürünler vermeye başladılar. Bu ürünleri veren akademisyenlerin çok büyük bir kısmı TCTL’ye uzun süre üyelikleri olan ve oradaki tartışmaları takip eden kişilerdir. Muhtemeldir ki aynı zamanda bir sonraki paragrafta değiniler çeşitli faktörlerin etkisi ile disiplinin tarihi gelişimi ve felsefesi üzerine yazma gereği ortaya çıkmıştır. Bu dönemde coğrafyanın geneli ile ilgili (Yavan, 2007; 2012; 2014; Özgen, 2010; Tekeli, 2012; Öztürk ve Karabağ, 2013; Özgür ve Yavan, 2013; Arı, 2013; Arı ve Kaya, 2014; Kaya, 2014a; 2014b; Özgür, 2014; Uysal ve Güngör, 2016; Bekaroğlu, 2016; Yavan ve Kurtar Anlı, 2018; Özgür, 2018), beşeri ve bölgesel coğrafya ile ilgili (Kayalak, 2011; Tuncer, 2012; Bilgili, 2016a; 2017), fiziki coğrafya ile ilgili (Karabulut, 2012; 2013; Bekaroğlu ve Sarış, 2017) ve coğrafya eğitimi ile ilgili (Demirkaya, 2004; Artvinli, 2010; Öztürk ve Karabağ, 2012; Ünlü, 2014; Bilgili 2016b) doğrudan yeni perspektifler öneren yayınlar yapılmıştır.

Şu halde bütün bunlar ne anlama gelmektedir? Daha sonraki yıllarda yapılan bazı çalışmalar bu çıktılarının görülmeye başlanması ile Türk akademik coğrafyasının Kıta Avrupa’sı geleneğinin etkisinden çıkarak, Anglo-Amerikan geleneği etkisine girmeye başladığını iddia etmiştir (Arı, 2013; Bekaroğlu ve Yavan, 2013; Yavan, 2014; Arı, 2017; Özgür, 2018; Yazan ve Bekaroğlu, 2018). Şüphesiz bu gelişmede birçok faktörün etkisi vardır. Ancak, ülkemiz eğitim ve bilim politikasındaki değişimler; uluslararası akademik ilişkilerin gelişmesi ve yaygınlaşması; ülkemizin parçası olduğu uluslar arası işbirlikleri ve teknolojik gelişmeler nedeniyle bilgi, fikir ve yeniliklerin daha hızlı yayılması; üniversitelerde uygulanmaya başlanan yeni atama kriterleri ve Bologna süreci gibi çok çeşitli nedenlerin bu gelişmede rol oynadığı söylenebilir (Özgür ve Yavan, 2013). Özgür (2018), son dönemde Türk coğrafyasında, özellikle de Türk beşeri coğrafyasında gerçekten bir değişimin olup olmadığını sorgulamıştır. Özgür derinlemesine görüşmelerle bir değişimin izlerinin görüldüğünü ortaya koyarken, bu değişimin başlangıcının, bu çalışmanın temel iddiasıyla uyumlu olarak, TCTL olduğuna vurgu yapmıştır. Dolayısı ile TCTL’nin kuruluş yılı olan 1997’yi, değişimin başlangıç yılı olarak alabiliriz. Özgür’ün çalışmasında (2018; 155), mülakat yapılan bir coğrafyacı bu durumu “Kuşkusuz ilk kıvılcım ve tartışmalar ...’Türk Coğrafya Tartışma Listesi’ isimli internete dayalı bir e-posta platformunda, yani sanal ortamda başladı” sözleriyle ifade etmiştir. Bu listede aktif olarak yer almış coğrafyacılar Özgür’ün (2018; 162) deyişi ile:

“Yurtdışında belirli bir süre bulunmuş ve değişim aktörü olarak iş gören bu gruptaki beşeri coğrafyacılar önce Türkiye’deki coğrafyacıların bilim yapma pratiği ile çağdaş dünyanın pratikleri arasındaki uyumsuzluğu fark etmiş ve disiplinin bilimsel işlevini ve çıktılarını sorgulamıştır. Onların yaşadıkları anlamlılık krizi, bir yenilenme ve değişim ihtiyacı doğurmuştur.”

Özgür devamla bu listenin ve listede etkili olan yurtdışı deneyime sahip coğrafyacıların ne işlev gördüğünü şöyle ifade etmiştir:

“Bu bağlamda lisansüstü eğitim ve akademisyen hareketliliği aracılığıyla yurtdışına gönderilen bu genç coğrafyacılar, biraz da çatışmacı bir ortamda değişim için ilgili kişilerle ilişki kurarak Türk beşeri coğrafyasında değişim talebinin yaratılması ve yayılmasında etkili olan... mevcut kaynaklarla yetinmeyen, sosyal değer yaratan ve değişim aktörü olarak davranan sosyal girişimciler olarak karşımıza çıkmıştır” (Özgür, 2018: 162).

Yukarıda 2005 yılının çıktılar bakımından önemli bir yıl olduğuna vurgu yapılmıştı. Bu tespit Özgür’ün (2018:155) *bilimsel çıktı paylaşımı* olarak tarif ettiği aşama ile uyumludur. Özgür devamla, bu yenileşme hareketinin daha sonraki yıllarda önce *kurumsal etkileşim*, arkasından da *değişimin yayılması* aşamalarını takip ettiğini belirterek bu aşamaların her birinin göstergelerinin neler olduğunu, tam da TCTL’de eksikliği vurgulanan teorik ve metodolojik derinlikle ortaya koymuştur. Şüphesiz bu değişim, coğrafyanın bütün araştırma alanlarını aynı şekilde ya da aynı ölçüde etkilememiştir. Bu etkinin derecesini ölçmek oldukça zordur ve değişim ancak zamanla kendini gösterecektir. Bunun sosyal bilimlerdeki paradigma değişimlerinden daha fazla etkilenen beşeri coğrafya alanında daha belirgin olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Bu çalışmanın amacı TCTL’de 15 yıllık süre boyunca nelerin konuşulduğunu ve Türk coğrafyası için o dönemde nelerin önemli olduğunu ortaya koymaktır. Listenin faaliyette olduğu 15 yıl boyunca, birbirinden bağımsız ve sürekliliği olmayan coğrafi faaliyetler organize edilmiş olsa da, kurumsal olarak devamlılığı olan ve coğrafyacıların ihtiyaçlarını karşılayacak bir platformun eksikliği ya da yetersizliği hissediliyordu. TCTL bu boşluğu dolduran önemli bir platform olarak, Batı’daki teknolojik gelişmelerin de vermiş olduğu avantajla ortaya çıkmıştır. Bu platformda tartışılan ana konular temelde Türk coğrafyasının teorik, metodolojik ve teknolojik zayıflık ve eksikliği ile kurumsal temsiliyet sorunları olmuştur. Değişik

yollarla Batı coğrafyasını yakından tanıyan ya da yabancı coğrafyacılarla çalışma fırsatı bulmuş olan liste üyeleri ile genç akademisyenler daha çok teorik, metodolojik, teknolojik zayıflık ile kurumsallaşma sorunlarına odaklanırken; diğer coğrafyacılar daha çok okullardaki ders saatleri sayısı, mesleki tanınırlılık, kurumsal temsiliyet ve coğrafyacıların istihdamı gibi sorunları dile getirmişlerdir. Listenin en dikkat çekici mesajı ise Türk akademik coğrafyasının kuruluşundan beri takip ettiği paradigmayı değiştirmesi gerektiği çağrısıydı.

TCTL'nin içerik analizi listenin, sağladığı iletişim ortamı sayesinde birbirini hiç görmemiş ve tanımamış çok sayıda coğrafyacıyı bir araya getirdiğini, birçok yeni fikir ve kavramın burada tartışmaya açıldığını ve listedeki tartışmaların katılımcılık, sosyal, etkileşim ve bilişsel anlamda oldukça işlevsel olduğunu göstermektedir. Literatürde Türk coğrafyasının bu liste öncesi dönemde Kıta Avrupa'sı coğrafi geleneğinden, sonrasında ise daha çok Anglo-Amerikan geleneğinden etkilendiği tespiti yapılmıştır. Şüphesiz bu eksen kaymasında en önemli rolü oynayan faktörlerden birisi, binlerce mesaja konu olan tartışmaların yapıldığı ve doğrudan bir Amerikan üniversitesinde kurulan ve 5 yıl boyunca da o üniversitenin teknik altyapısını kullanmış olan TCTL'dir. TCTL aslında bir anlamda kayan etkileşim merkezi ile fiziki bağı da oluşturmuştur çünkü listenin ilk 5 yılında yazılan bütün mesajlar önce bir A.B.D üniversitesindeki sunucu bilgisayara gitmiş ve oradan liste üyelerine dağıtılmıştır. Liste sonraki dönemde de yine A.B.D merkezli bir şirketin sunucusu üzerinden çalışmıştır. TCTL'de tartışmaları başlatan, yönlendiren ve katılanlar ile listedeki tartışmalara katılmaksızın benzer kaygı ve talepleri farklı şekillerde dile getiren, Özgür'ün (2018: 154:162) deyiimi ile *sosyal girişimciler* ya da *atılımcılar, meşruiyet alanı oluşturanlar ve etkileşimde olanlardan oluşan geniş bir grup*, TCTL ile başlayan etkileşimleri devam ettirmiş ve çok sayıda yayın, toplantı, sempozyum, çalıştay, kongre ile ve nihayetinde kurumsal bir yapı ile (Coğrafyacılar Derneği) değişimi kalıcı kılma yolunda önemli bir adım atmışlardır.

TCTL'de temelde bir paradigma, perspektif ve metodolojik yenilenme çağrısı yapılmıştı. Bilim tarihine baktığımızda bu tür değişimlerin oldukça sorunlu olduğunu ve belli ölçüde çatışmalara da sebep olduğunu görmekteyiz. Yeni gelişmeler ışığında yapıla gelen ve "normal bilim" pratiğinin sorgulanması kaosa ve huzursuzluklara sebep olabilir. Bu kaos ve huzursuzluk ortamı, getirilmeye çalışılan anlayışın "normal bilim" olarak kabul edilmesi aşamasına kadar devam eder, ancak yeni paradigmalar ortaya çıkınca "normal bilim" in tahtı tekrar sallanır ve yeniden bir kaos dönemi yaşanır (Kuhn, 2008; Karabulut, 2012). Bu aşamaların birbirini takip etmesi ile bilimsel gelişme devam eder. Bu anlamda bir bilim disiplini bu tür kaos ve huzursuzluk dönemleri, aslında o bilimin gelişiminin sağlıklı olarak gerçekleşmekte olduğunu göstergesidir. Değişim talebinin olduğu her yerde, bu talebe karşı direnç de olmuştur ancak bilimsel pratikler hareketlidir ve hareket her zaman ileriye doğrudur. Daha gelişmiş ülkeler ile kıyaslandığında Türk coğrafyasının durumundan memnuniyetsizlik duyan ve bu durumun iyileştirilmesi için bir şeyler yapılması gerektiğine inanan bir grup coğrafyacı, TCTL'de bir değişim talebi oluşturulması için çalışmıştır. Yukarıda değinildiği gibi bu grubun bunu yapmaktan kaçma lüksü yoktu çünkü devletin sağladığı imkanlar sayesinde tecrübe edindikleri daha ileri düzey bilimsel pratiklere kayıtsız kalmaları beklenemezdi. TCTL'de ifade edilen "aykırı" görüşler ve takip eden yayın ve faaliyetler, projelerin bu değişim talebini dillendiren girişimcilere çevrilmesine neden olmuştur. Ancak değişime kuşku ile bakanların direncine rağmen, liste aslında bu girişimcilere tanınırlılık sağlayarak, mesajlarının geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. Neticede TCTL birçok yeni düşüncenin ve bilimsel gelişmenin yayılmasına ve coğrafyacıların sorunlarının tartışılmasına zemin hazırlamıştır. O nedenle Türk coğrafya tarihi için önemli olabilecek daha sonraki bazı gelişmelerin köklerinin TCTL'deki tartışmalar olduğu açıktır.

Katkı Belirleme ve Teşekkür:

TCTL, YÖK ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın sağladığı burslarla yurtdışına giden coğrafyacılar tarafından kurulmuştur. Her iki kuruma da katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz. Ayrıca bu makalenin ana verisini oluşturan TCTL'nin tüm üyelerine, listedeki tartışmalara aktif şekilde katılanlara ve son olarak eleştirel raporları ile makaleye önemli katkı yapan IGGE hakemlerine teşekkür ederim.

EXTENDED ABSTRACT

INNOVATION AND SCIENTIFIC DEVELOPMENTS: THE CONTENT ANALYSIS OF TURKISH GEOGRAPHY DISCUSSION LIST (COGRAFYA) (1997-2012)

INTRODUCTION

This paper aims at analyzing the content of Turkish Geography Discussion List (TGDL), or cografya which was an electronic e-mail list that functioned between 1997 and 2012 and completed an important mission as the medium of the diffusion of new geographic information and ideas in Turkey. The TGDL was established by the author while doing the Ph.D. studies at the University of Texas at Austin. The List functioned through the University's list serve until the year 2002 and I moved it to Yahoo groups (cografya@yahogroups.com) and it worked in that platform until 2012. Some 4000 e-mail messages were exchanged through the list. The list provided a medium in which similarities and differences between Turkish and Western geography were discussed intensely for the first time. The purpose of establishing the list was to communicate the deep differences between Turkish and Western geography in terms of the research topics, theoretical, methodological, and technological differences and similarities. The first subscribers of the list were students who earned a government scholarship to pursue their postgraduate education in the West, mostly in the United States. When they started their education they noticed the differences in the practice of the discipline and wanted to inform the source of the differences and new developments in the discipline. The main issue was the paradigmatic shifts in Western geography, starting from the beginning of the 1900s. While the accepted perspective was environmental determinism at the beginning of the century, later cultural, possibilist approaches came to dominate the literature before WW II, followed by a quantitative revolution, environmental revolution, and postmodern, post structural approaches. Uninformed about these developments, Turkish geography, on the other hand, portrayed deterministic-regional characteristics. Both the changing charter of the Western Geography (Ari, 2002; 2003; 2005; 2017; 2018; Ari and Köse, 2005; Kaya, 2005; 2008; 2010; Karabulut, 2005; 2012; 2013) and unchanging character of Turkish geography (Yavan, 2005a; 2005b; 2007; 2012; Tuysuz and Yavan, 2012; Perouse, 2012; Ari, 2014; Anli, 2016; 2017; Bekaroğlu and Yavan, 2018; Yavan and Kurtar Anli, 2018; Özgür, 2018) well documented by some recent studies. Some 4000 messages were exchanged in the List during the 15 years that it was functional. Some recent studies determined that starting from the year 2000s Turkish geography has started to be affected by Anglo-American spheres as opposed to the Continental European influence of the previous period (Ari, 2005; Bekaroğlu and Yavan, 2013; Ari, 2017; Özgür, 2018; Yazan and Bekaroğlu, 2018). This study argues that the starting point of that shift was the establishment of the TGDL and evaluates the list as an agent of that change and answers questions such as: what are the main topics discussed in the List? What are the main arguments of those who called for a change? Who were the active and "lurker" members of the list? Eventually what effect the discussions have had on the developments in Turkish geography in the following years?

THEORETICAL CONCERNS AND THE RELAVANT LITERATURE

Email discussion lists (DLs) are useful parts of computer-mediated communications (CMC) and are one way of diffusing new developments and ideas easily through networked computers. Individuals do not have to make a huge effort to be part of these developments; a subscription to a DL brings all new ideas and developments to personal computers (Sui and Morrill, 2004; Brunn, Cutter and Harrington, 2004). The DLs can be described as electronic bulletin boards, to which any individual can subscribe to exchange knowledge, debate policy, and practice, set agendas, and specify their needs. Together with other similar technologies, this has revolutionized human capacity to disseminate information by putting cheap, easy, and fast publishing tools in the hands of anybody with a networked computer or mobile device (Gould, 1998; Porter, 2004; Hürsena and Özdamlı, 2011; Debbagh and Kitsantas, 2012; Chang, 2016).

Since the 1990's thousands of e-mail discussion lists have been established to help use the new data and diffuse ideas. One can establish a discussion list to communicate ideas all around the world easily and freely. DLs generally occur

between members of a peer group that is bound together by common interests. Individuals choose to participate in an email discussion by conscious action. There are those “lurkers” who rarely ‘speak,’ and those who dominate conversations by active participation (Watts, Nugroho ve Lea, 2003; McTavish, Pingree, Hawkins ve Gustafson, 2003). Therefore, email discussion groups can be thought of in the context of virtual hallway discussions (Worth and Patrick, 1997). Email discussion lists have been very popular and many internet users, seeking meaningful and informative discussion on a particular topic have abandoned chat rooms in favour of mailing lists lately.

According to Hammond (1998), email discussion lists seem to address three key concerns for professional development. The first is the idea that professional development requires a peer exchange of ideas and information. The second is that the creation and assimilation of knowledge have become an imperative for many organizations. The third is the idea that professionals are working in a climate of accelerated change in which they need to access up-to-date knowledge and apply new skills flexibly in changing circumstances. DLs occupied an important place in the academic circles through the 1990s, as a result, a number of studies have been carried out to investigate different aspects of DLs. A number of these have tried to analyze email discussion lists, employing a variety of methods. (Henri, 1992; 1993; Kanuka and Anderson, 1998; Rourke, Garrison and Archer, 1999; Fahy, Crawford, Ally, Cookson, Keller and Prosseri, 2000; Hew and Cheung, 2003; Hara, Bonk and Angeli, 2000). However, the endeavour to analyze the email interaction only resulted in partial success (Fahy, 2001; Snyder, 2008; MacKinnon, Aylward ve Bellefontaine, 2006; Clark, 2008; Greenlaw ve DeLoach, 2003; Hana ve deNooy, 2003). I used the content analysis method developed by Henri (1992) for that section of the paper.

Though there has been no analysis of geography discussion lists in Turkey, English language lists have been critically reviewed. Kuperman (2006) looked at the productivity of e-mail discussion lists by employing a bibliometric analysis. Hernandez-Borges, Pareras and Jimenez (1997) did a comparative analysis of paediatrics mailing lists, investigated medical mailing lists in terms of their reliability as a source of professional advice (Hernandez-Borges, Macias and Torres, 1998), and relative quality of anaesthesiology and critical care internet mailing lists (1999). Chen and Xu (1999) looked at internet resources for geographers and determined email discussion lists as one of the new forms of scholarly communication. Reviews were done for health professionals (Porter, 2004), for UK geographers (Livingstone, 1997), and for librarians (Gould, 1998). Some work even focused on the effect of individuals in certain areas (Clark, 2008). A number of studies focused on the functionality of email discussion lists for teaching purposes and in classroom use and concluded that these lists have added new components to traditional way of teaching classes in higher education (Snyder, 2008; MacKinnon, et al., 2006; Greenlaw and DeLoach, 2003; Hana and deNooy, 2003). Bertera and Littlefield (2003) investigated the “lurkers” and the posting behaviour to email discussion lists.

METHODOLOGY

An archive was kept by the author who was the moderator and the founder of the list at the same time. In order to analyze the content, the archive was examined, main discussion topics were categorized and a content analysis was performed to measure the social and cognitive dimensions of the list. Also, informal conversations were held with the members who most actively participated in the discussions and members who were “lurkers.” A five-step content analysis method developed by Henry (1992) was used to evaluate different dimensions of the list. The dimensions and operative definitions of those dimensions were given in Table 1.

Table 1: Categories of Interactions in Content Analysis of Discussion Lists	
Dimension	Operative definition
Participative	Number of messages posted by an individual or group
Social	Contribution not related to formal subject matter
Interactive	Chain of connected messages
Cognitive	Relating to knowledge, skills, and problem solving processes
Metacognitive	Contributions show self regulation and awareness of learning
<i>Source: Henri, 1992</i>	

FINDINGS

The TGDL was established 1997 and the membership of the list stayed steady until the year 2000, but the membership increased fast after that date. During the 15 years period, some 4000 messages were sent to the list, but some of them were eliminated from the analysis because they were irrelevant in terms of the purpose of the list and remaining 2776 messages were analyzed in this work. While there were only 16 members of the list in 1998, there were 121 in 2002 and 336 when the activities of the list were ended in 2012. The most discussed issues were theoretical and methodological issues, comparison of Turkish and Western geography, institutionalization, representation,

technological developments in geography, and the state of geographic education in schools. The message categories and the number of messages in each category are shown in [Table 2](#).

Discussion Categories	Number of messages	Percent
Announcements /news/celebration/solidarity	974	35.41
Theory/methodology	446	15.27
State of geography in Turkey	374	13.60
New terms and approaches	350	12.72
Other categories	217	7.89
Institutionalization	202	7.34
Geographic education	126	4.58
New technologies	87	3.16
Total	2776	100.00

Participative Dimension of TGDL

Although there were 336 members of the list by the time it was closed, the number of members who posted at least one message to the list is 253, at least two messages are 210, at least 3 messages are 84, and four or more messages is 80. Although they were members of the list, 83 people never contributed to the discussions. Therefore in terms of participative dimension, although there was a high percentage of participation, there were a quiet group of members who made up almost one-fourth of the total members.

Social Dimension of TGDL

The social dimension involves contributions not related to formal discussion topics. Social cues might include a self-introduction, expression of feeling, greeting, closure, jokes, the use of symbolic icons for example 'smileys' and compliments to others ([McKenzie and Murphy, 2000](#)). The social dimension of TGDL was relatively strong as almost one-fourth of messages had social content. These messages included condolences, self-introduction, jokes, and celebration of important events or greetings. One of the important functions of the list was to bring people together who never met before face to face. Self-introduction messages and messages that announced the happenings in the departments throughout Turkey were contributed to the social aspect of the list.

Interactive Dimension of TGDL

[Henri's \(1992; 1993\)](#) interactivity dimension differentiates between contributions to the online discussion that is explicit, implicit, or independent. The overall interactivity in the list was high as many messages went back and forth on the same topic. These discussions took place in different time spans because the same topic came into discussion maybe every few years. This shows that the list was highly interactive. However, when observing the message pattern, it became apparent that interactivity took place among the most active 15-20 members who were already contributing the list regularly and a large majority again only followed these interactions, contributing little to the discussions. In many cases, participants of these interactivity received messages from other members 'off the list' expressing their opinion and feelings they, for one reason or another, cannot express in the list. This brings out the methodological issue that the discussion lists create new interactivity that cannot be measured with conventional methods and a new tool may be needed to investigate message traffic outside the list once people discuss issues in the list.

Cognitive Dimension of TGDL

Because the educational level of subscribers varied from undergraduate students to well-known professors, the level of cognitive dimension was dependent on the subject matter in question. The cognitive dimension reached a high level when topics such as global warming, history of geographic thought, new technological developments in geography such as GIS and RS, geographic education, the state of geography in Turkey, wetlands, and water resources were discussed. Some of these topics produced more than 50 messages including the most elements of cognitive character. Members brought in new information, showed links, proposed solutions with analysis of possible consequences, and gave evidence of justification in these topics.

Metacognitive Dimension of TGDL

Metacognitive dimension includes comparing self to others as a cognitive being, showing an awareness of one's approach to a cognitive task or commenting on strategies used to reach an objective, and assess progress ([Henri, 1992; 1993](#)). Important discussions took place that showed a high level of the metacognitive dimension. Especially discussions

in theoretical approaches and technological developments provided an opportunity for subscribers to evaluate themselves in relation to other members. This seems to be a positive aspect of the list. In several topics, the subscribers provided their views of the solution to particular questions posed by other members. These included, but not limited to such topics as methodological concerns in the discipline; institutionalization; student's recruitment procedures in geography departments; methods of teacher training; different ways of adapting to and using new technology.

It is difficult to measure the effect of the TGDL on the subscribers, however; a number of publications came out, calling for a paradigm shift in Turkish geography as in the list. These were on geography (Yavan, 2007; 2012; 2014; Özgen, 2010; Tekeli, 2012; Öztürk and Karabağ, 2013; Özgür and Yavan, 2013; Arı, 2013; Arı and Kaya, 2014; Uysal and Güngör, 2016; Bekaroğlu, 2016; Yavan and Kurtar Anlı, 2018; Özgür, 2018), on human and regional geography (Kaygalak, 2011; Tuncer, 2012; Bilgili, 2016a; 2017), on physical geography (Karabulut, 2012; 2013; Bekaroğlu and Sarı, 2017) and on geography education (Demirkaya, 2004; Artvinli, 2010; Öztürk and Karabağ, 2012; Ünlü, 2014; Bilgili, 2016b).

CONCLUSIONS

The results show that the TGDL provided a medium through which many new concepts and approaches were discussed and spread among the member geographers. The list helped geographers to learn about the perspectives of other members they never met or seen face to face before. In terms of participation, interaction, and cognitive dimensions the List was highly instrumental. The most significant message of the list is a call for a paradigm shift in Turkish academic geography which never experienced such shifts since its foundation. Members educated outside Turkey were eager initiators and participants in most discussions while some locally educated members remained silent, as they feared problems in academic promotions. Some senior researchers have discouraged critical thinking and showed unpleasant reactions to members who asked a question or posed a criticism against the geographical establishments in Turkey which can be considered as being normal, considering the structure of scientific revolutions (Kuhn, 1998; Karabulut, 2012). As discussed in the Introduction section, Turkish geography started going under the influence of Anglo-American geographical tradition and there is no doubt that the process started with the establishment of TGDL, which served through one of the Universities in the United States for the first 5 years of its existence. Özgür (2018; 162) put it rightly saying that:

“human geographers in this group who resided overseas for a certain period of time and served as the agent of change, noticed the inconsistencies in the practice of geography between Turkey and contemporary world and questioned functionality and outcomes of the discipline. The crisis of meaningfulness that they experienced gave rise to a need for renewal and change.”

It is argued in this paper that the roots of some of those current changes in Turkish geography lie in the discussions in the TGDL and that the year 1997 marks the beginning point of that change.

Kaynakça / References

- Anlı, Ö. F. (2016). Pozitivist ve konvansiyonalist bilim anlayışları bağlamında coğrafya disiplininin konumu. *Düşünme Dergisi/Journal of Thinking*, 9, 37-59.
- Anlı, Ö. F. (2017). Bilim, sosyal bilim ve coğrafya: bilgi-kuramsal bir yeniden ziyaret. *Kilikya Felsefe Dergisi*, 4(3), 34-73.
- Arı, Y. & Kaya, İ. (Ed.). (2014). *Coğrafya araştırma yöntemleri*. Balıkesir: Coğrafyacılar Derneği Yayınları.
- Arı, Y. & Köse, A. (2005). *İnsan-çevre etkileşimini yorumlamada yeni bir alternatif: Kültürel coğrafya*. Ulusal coğrafya kongresi 2005 (Prof. Dr. İsmail Yalçınlar anısına) bildiriler kitabı içinde (s. 51-59). İstanbul: Türk Coğrafya Kurumu Yayınları.
- Arı, Y. (2005a). *Eleştirel CBS ve bir alternatif olarak sözel CBS*. Ege Üniversitesi Coğrafya Bölümü, CBS sempozyumu bildiriler kitabı içinde (s. 190-199). Ege Üniversitesi: İzmir.
- Arı, Y. (2002). *Amerika Birleşik Devletleri'nde coğrafya eğitimi reformu: Türkiye için dersler*. Karabağ, S. (Yayına Hazırlayan), Türk Coğrafya Kurumu, coğrafya kurultayı bildiriler kitabı içinde (s. 140-147). Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Arı, Y. (2003). *Manyas Gölü'nde yerel halkın doğa koruma programları ve korumacıları algılaması*. 1. Sırrı Erinç sempozyumu bildiriler kitabı, içinde (s. 22-27). İstanbul.
- Arı, Y. (2007). Disseminating geographic knowledge through electronic listserves: the case of Turkish geography discussion list. *Paper presented at Herodot Working Conference: Geography for Society: Putting Bologna into Action*. Stockholm.
- Arı, Y. (2013). Yeni yüzyılda Türkiye'de coğrafya: fırsatlar ve tehditler. *Beşeri Coğrafya Dergisi*, 1(1), 6-13.
- Arı, Y. (2014). Coğrafya kurumları üzerine. Bekaroğlu, E., Özdemir, A. R. (Ed). *Bir disiplinin iç dünyası: Modern Türk coğrafyası üzerine söyleşiler* içinde (s. 341-363). İstanbul: İdil Yayıncılık.
- Arı, Y. (2017). Çevresel determinizmden politik ekolojiye: Son 100 yılda Dünya'da ve Türkiye'de insan-çevre coğrafyasındaki yaklaşımlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 1-34.

- Arı, Y. (Ed.) (2005b). *20. Yüzyılda Amerikan coğrafyasının gelişimi*. Konya: Çizgi.
- Arı, Y. (Ed.) (2018). *20. Yüzyılda Amerikan coğrafyasının gelişimi* (2. Baskı). Konya: Çizgi.
- Artvinli, E. & Kaya, N. (2010). 1992 Uluslararası Coğrafya Eğitimi Bildirgesi ve Türkiye'deki yansımaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 22, 93-127.
- Ash, J., Kitchin, R., & Leszczynski, A. (2018). Digital turn, digital geographies?. *Progress in Human Geography*, 42(1), 25-43.
- Beaulieu, A., & Hoybye, M. T. (2011). Studying mailing lists: Text, temporality, interaction and materiality at the intersection of email and the web. In *the handbook of emergent technologies in social research*, (pp. 257-274). Oxford University Press.
- Bekaroğlu, E. & Yavan, N. (2013). Modern Türk coğrafyasının tarihsel gelişiminde Batılı coğrafya okullarının etkisi: Ampirik bir analiz. *Beşeri Coğrafya Dergisi*, 1(1), 51-66.
- Bekaroğlu, E. & Yavan, N. (2018). Türk coğrafyacılığında dört gelenek: Ampirik bir analiz. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 37, 79-93.
- Bekaroğlu, E. (2016). Modern dünya-sisteminin bilgi yapıları bağlamında coğrafya için bir dışsal tarih okuması. *Toplum ve Bilim*, 136, 117-146.
- Bekaroğlu, E. & Sarış, F. (2017). Türkiye'de fiziki coğrafya: Değişen disiplinler pratiğinin ampirik bir analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35, 40-54.
- Bertera, E. & Littlefield, M. (2003). Evaluation of electronic discussion forums in social work diversity education: a comparison of anonymous and identified participation. *Journal of Technology in Human Services*, 21(4), 53-71.
- Bilgili, M. (2016a). Sosyal bilimler felsefesi açısından Türkiye'deki üniversitelerde bölgesel coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 33, 114-134.
- Bilgili, M. (2016b). Coğrafya öğretiminde mekân ve yer karmaşası üzerine bir araştırma. *Coğrafya Eğitimi Dergisi*, 2(1), 11-19.
- Bilgili, M. (2017). Coğrafyanın bilimsel kimliğine postyapısalcı bir yaklaşım. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35, 101-109.
- Brunn, S. D., Cutter, S. L. & Harrington Jr, J. W. (Eds.). (2004). *Geography and technology*. Dordrecht:Springer.
- Brunn, S. D., Husso, K. & Pyyhtiä, M. (1999). Scholarly communication in cyberspace: profiles of subscribers using the GEOGRAPH Electronic Mailing List. *Fennia-International Journal of Geography*, 177(2), 171-184.
- Brunn, S. D., Husso, K., Kokkonen, P. & Pyyhtiä, M. (1997). The GEOGRAPH electronic mailing list: The emergence a new scholarly community. *Fennia - International Journal of Geography*, 175(1), 97-123.
- Burton, P. F. (1994). Electronic mail as an academic discussion forum. *Journal of Documentation*, 50(2), 99-110.
- Chang, V. (2016). Review and discussion: E-learning for academia and industry. *International Journal of Information Management*, 36(3), 476-485.
- Chen, Y. & Xu, S. (1999). Geography resources and their exploitation in the Internet. *Acta Geographica Sinica*, 54(3), 277-283.
- Clark, G. (2008). Media literacy and internet discussion lists: a fantasy theme analysis of online postings following the death of Peter Jennings. *Simile*, 8(2), 1-11.
- Dabbagh, N. & Kitsantas, A. (2012). Personal learning environments, social media, and self-regulated learning: a natural formula for connecting formal and informal learning. *The Internet and Higher Education*, 15(1), 3-8.
- Demirkaya, H. (2004). Coğrafya eğitiminde uluslararası araştırma yaklaşımlarının değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 321-339.
- Fahy, P. J. (2001). Addressing some common problems in transcript analysis. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 1(2), 1-6.
- Fahy, P. J., Crawford, G., Ally, M., Cookson, P., Keller, V. & Prosser, F. (2000). The development and testing of a tool for analysis of computer-mediated conferencing transcripts. *The Alberta Journal of Educational Research*. 66(1), 85-88.
- Gould, S. (1998). "Apologies for cross-posting": A brief look at Internet discussion lists in interlibrary loan and document delivery. *Interlending & Document Supply*, 26(1), 21-24.
- Greenlaw, S. A. & DeLoach, S. B. (2003). Teaching critical thinking with electronic discussion. *The Journal of Economic Education*, 34(1), 36-52.
- Hammond, M. (1998). Learning through on-line discussion: what are the opportunities for professional development and what are the characteristics of on-line writing? *Technology, Pedagogy and Education*, 7(3), 331-346.
- Hanna, B. & de Nooy, J. (2003). A funny thing happened on the way to the forum: electronic discussion and foreign language learning. *Language Learning & Technology*, 7(1), 71-85.
- Hara, N., Bonk, C. J. & Angeli, C. (2000). Content analysis of online discussion in an applied educational psychology course. *Instructional science*, 28(2), 115-152.
- Henri, F. (1992). Computer conferencing and content analysis. In A. Kaye (Ed.) *Collaborative learning through computer conferencing: The Najaden papers* (p. 117-136). Berlin: Springer-Verlag.
- Henri, F. (1993). *The virtual university: Collaborative learning through computer conferencing*. Workshop, Monash University.
- Hernández-Borges, A., A., Pareras, L. G. & Jiménez, A. (1997). Comparative analysis of pediatric mailing lists on the Internet. *Pediatrics*, 100(2), e8.

- Hernández-Borges, A., Macias, P., & Torres, A. (1998). Are medical mailing lists reliable sources of professional advice?. *Medical Informatics*, 23(3), 231-236.
- Hew, K. F. & Cheung, W. S. (2003). Models to evaluate online learning communities of asynchronous discussion forums. *Australian Journal of Educational Technology*, 19(2), 241-259.
- Hürsena, Ç. & Özdamlı, F. (2011). The perceptions of teachers on using e-mail, chat & discussion groups for educational purposes. *Procedia-social and behavioral sciences*, 15, 3890-3894.
- İşık, O. (1994). Değişen toplum/mekân kavrayışları: Mekânın politikleşmesi, politikanın mekânsallaşması. *Toplum ve Bilim*, 64-65, 7-38.
- Kanuka, H. & Anderson, T. (1998). Online social interchange, discord, and knowledge construction. *Journal of Distance Education*, 13(1), 57-74.
- Karabulut, M. (2005). Coğrafi bilgi sistemleri ve otomatikleşmiş coğrafya, *EGE coğrafi bilgi sistemleri sempozyumu bildiri kitabı* içinde (s. 193-200). İzmir: Ege Üniversitesi.
- Karabulut, M. (2012). 20. yüzyılda coğrafi düşüncede medyana gelen değişimler, *TÜCAUM VI. coğrafya sempozyumu bildiriler kitabı*, içinde (s. 413-417). TÜCAUM, Ankara.
- Karabulut, M. (2013). Fiziki coğrafya tarihi ve felsefesi. *Coğrafyacılar Derneği yıllık kongresi bildiriler kitabı*, içinde (s.425-433). İstanbul: Coğrafyacılar Derneği.
- Kaya, İ. (2005). Sosyal teori ve beşeri coğrafya. *Ulusal Coğrafya Kongresi 2005 bildiri kitabı* içinde (s.257-266). İstanbul: Türk Coğrafya Kurumu.
- Kaya, İ. (2008). Eleştirel düşünce, sosyal teori ve coğrafya eğitimi. R. Özey & A. Demirci (Ed.), *Coğrafya öğretiminde yöntem ve yaklaşımlar* içinde (s. 337-356). İstanbul: Aktif.
- Kaya, İ. (2010). Değişen sosyal ve bilimsel bağlam ve coğrafyanın sorumlulukları. R. Özey & S. İncekara (Ed.), *Coğrafya eğitiminde kavram ve değişimler* içinde (s.227-242). Ankara: Pegem Akademi.
- Kaya, İ. (2014a). Coğrafi düşüncenin değişimi ve paradigmlar. Y. Arı & İ. Kaya (Ed.), *Coğrafya araştırma yöntemleri* içinde (s.19-49). Balıkesir: Coğrafyacılar Derneği Yayınları.
- Kaya, İ. (2014b). Coğrafi düşüncede mekân tartışmaları. *Posseible, Düşünce Dergisi*, 4, 1-13.
- Kaygalak, İ. (2011). Postmodern eleştirilerin coğrafi düşünce ve yeni mekân kavrayışları üzerine yansımaları. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(1), 1-10.
- Kuhn, T. S. (2008). *Bilimsel devrimlerin yapısı*. (Çev. N. Kuyuş). (8.Baskı). İstanbul: Kırmızı.
- Kuperman, V. (2006). Productivity in the Internet mailing lists: A bibliometric analysis. *Journal of the American Society for Information Sciences and Technology*, 57(1), 51-59.
- Livingstone, I. (1997). Geognet: An email discussion list for UK Geographers in higher education. *Journal of Geography in Higher Education*, 21(2), 291.
- MacKinnon, G. R., Aylward, M. L. & Bellefontaine, J. (2006). Electronic discussion: a case study of the range of applications in a laptop university. *Computers in the Schools*, 23(1-2), 59-71.
- McKenzie, W. & Murphy, D. (2000). " I hope this goes somewhere": Evaluation of an online discussion group. *Australasian Journal of Educational Technology*, 16(3), 239-257.
- McTavish, F. M., Pingree, S., Hawkins, R., & Gustafson, D. (2003). Cultural differences in use of an electronic discussion group. *Journal of Health Psychology*, 8(1), 105-117.
- Mutluer, M., & Ölgün, M. K. (2002). Türkiye'de coğrafyanın güncel sorunları ve yeni eğilimler. *Türk Coğrafya Kurumu, Coğrafya Kurultayı Bildiriler Kitabı* içinde (s. 415-428). Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Özey, R. (1998). *Türkiye üniversitelerinde coğrafya eğitimi ve öğretimi*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- Özgen, N. (2010). Bilim olarak coğrafya ve evrimsel paradigmları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(2), 1-25.
- Özgür, E. M. & Yavan, N. (2013). Türk coğrafyacılarının iç hesaplaşması: neden başaramadık? Nasıl başarabiliriz? *Beşeri Coğrafya Dergisi*, 1(1), 14-38.
- Özgür, E. M. (2018). Türk beşeri coğrafyasında yenileşme eğilimleri: değişim aktörlerinin perspektifinden bir değerlendirme. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 38, 142-170.
- Özgür, E. M. (2014). Beşeri coğrafya üzerine. E. Bekaroğlu & A.R. Özdemir (Ed.), *Bir disiplinin iç dünyası: Modern Türk coğrafyası üzerine* içinde (s.53-69). İstanbul: İdil.
- Öztürk, M. & Karabağ, S. (2012). Öğretmen görüşlerine göre coğrafyada paradigmlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 421-444.
- Öztürk, M. & Karabağ, S. (2013). Coğrafyada paradigmlar. *Journal of European Education*, 3(1), 8-32
- Perouse, J.F. (2012) Türkiye'de coğrafyanın yansımaları, (Çev. N. Yavan & S. Acar), *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 10(1), 1-8.
- Porter, C. (2004). Networking for health: health professionals using email discussion forums for development. *Information Development*, 20(2), 117-123.

- Rourke, L. A. , Garrison, T., R., & Archer, W. (1999). Assessing social presence in asynchronous text-based computer conferencing. *Journal of Distance Education*, 14 (2), 50-71.
- Snyder, C. (2008). Sharpening citizenship skills through electronic discussion. *Social Education*, 72(3), 147-151.
- Steven, A. Greenlaw, & DeLoach, S. B. (2003). Teaching critical thinking with electronic discussion *The Journal of Economic Education*, 34(1), 36-52.
- Sui, D. & Morrill, R. (2004). Computers and geography: From automated geography to digital earth. In *Geography and Technology* (pp. 81-108). Dordrecht: Springer.
- Tekeli, İ. (2012). Türkiye’de coğrafyacıların çok paradigmatlı bir coğrafya dünyasında yaşamayı öğrenmesi gerekiyor. *TÜCAUM VII. coğrafya sempozyumu bildiriler kitabı* içinde, (s. 348-354). Ankara: TÜCAUM.
- Tuncer, S. (2012). Beşeri coğrafyaya feminist itirazlar. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 4(1), 79-90.
- Tuysuz, S. & Yavan, N. (2012) “Bölgesel coğrafya yaklaşımı ve Türk coğrafyasındaki etkileri üzerine kritik bir değerlendirme”, *TÜCAUM VI. coğrafya sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (s. 390- 405). Ankara: TÜCAUM.
- Uysal, A. & Güngör, Ş. (2016). Postyapısalcı ve ilişkişel coğrafyalarda bir tarz olarak temsil ötesi teori(ler). *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi*, 33, 83-93.
- Ünlü, M. (2014). *Coğrafya öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Watts, L. Nugroho, Y., & Lea, M., (2003). Engaging in email discussion: conversational context and social identity in computer-mediated communication. *Human Computer Interaction, INTERACT 03*, Ruttemberg et al., (Ed). IOS Pres, içinde (pp. 559-566).
- Worth, E. R. & Patrick, T. B. (1997). Do electronic mail discussion lists act as virtual colleagues? İçinde *Proceedings of the AMIA annual fall symposium* (p. 325). American Medical Informatics Association.
- Yavan, N. & Kurtar Anlı, C. (2018). (Un)Making human geography in Turkey under the dominance of environmental determinism. *Possible Düşünme Dergisi*, 13, 77-98.
- Yavan, N. (2005a). SCI ve SSCI bağlamında Türkiye’nin coğrafya biliminde uluslararası yayın performansının karşılaştırmalı analizi: 1945-2005. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3(1), 27-55.
- Yavan, N. (2005b). Bilim felsefesi bakımından coğrafyada pozitivist yaklaşım. S. Avcı ve H. Turoğlu (Ed.), *Ulusal coğrafya kongresi 2005 (Prof. Dr. İsmail Yalçınlar Anısına) bildiri kitabı* içinde (s. 405-414). İstanbul: Türk Coğrafya Kurumu.
- Yavan, N. (2007). Bölge bilimi’nin gelişiminde coğrafyacıların rolü. *Bölge biliminde yeni yaklaşımlar bildiriler kitabı*, içinde (s.109-126). İstanbul.
- Yavan, N. (2012). Postgraduate geography education in Turkey. In N. Yavan & İ. Kaya (Eds), *International perspectives on postgraduate education and training in geography* (pp. 111-157). Diyarbakır: Turkish Association of Geographers.
- Yavan, N. (2014). Batı coğrafyası geleneği üzerine. E. Bekaroğlu & A. R. Özdemir (Eds.), *Bir disiplinin iç dünyası: Modern Türk coğrafyası üzerine söyleşiler* içinde (s. 17-51). İstanbul: İdil.
- Yazan, S. & Bekaroğlu, E. (2018). Türk coğrafyacılarının disipliner ilişkileri üzerine ampirik bir araştırma. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 16(1), 37-67.